తిరుపతి వేంకట కవులు

లక్షణా పరిణయము

మచిలీబందరు, 1907

Record no: 8

Tirupati Vēṅkaṭa Kavulu

Lakṣaṇā pariṇayamu

Macilībandaru, 1907

Record no: 8

SUNDARAYYA VIGNANA KENDRAM
1-8-1/B/25/A, Bagh Lingampalli
Hyderabad – 500 044, Andhra Pradesh, India

Bibliographic Record Target

తిరుపతి వేంకట కవులు

లక్షణా పరిణయము / తిరుపతి వేంకటేశ్వరులచే రచియింపఁబడినది. - 2. కూర్పు. - మచిలీబందరు : శ్రీభైరవ ముద్రాక్షరశాల, 1907.

(1) 66 p. ; 21 cm

Record no: 8

Tirupati Vēṅkaṭa Kavulu

Lakṣaṇā pariṇayamu / Tirupati Vēṅkaṭēśvarulacē raciyimpam̐baḍinadi. - 2. kūrpu. - Macilībandaru : Śrībhairava Mudrākṣaraśāla, 1907.

(1) 66 p. ; 21 cm

Record no: 8

35 mm microfilm

Image placement: IA (IIA) IB IIB Date filming began:

PAID

శ్రీరస్తు.

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః.

లక్షణాపరిణయము.

ఇది

శ్రీతిరుపతి వేంకటేశ్వరులచే

రచియింపఁబడి,

శ్రీతాటికొండ రామారెడ్డి దేశాయిగారి

కంకితమీఁబడి,

శ్రీ భైరవ ముద్రాక్షరశాలలో

ముద్రింపించి ప్రచురింపఁబడియె.

రెండవకూర్పు 1,000

మచిలీబందరు.

దీనివెల 6 అణాలు.

1907.

పీఠిక.

ఆర్యులారా?

మేమీ లక్షణాపరిణయములో నచ్చటచ్చటఁ దెలుఁగులోఁగలిపి జనులు వాడుచున్న కొన్ని యితరభాషా ప్రయోగములను రసానుగుణముగా నంగీకరించి ప్రయోగించియున్నారము. దానికిఁ గవిత్రయేతరులగు మహాకవులనేకులు మార్గదర్శకులై యుండిరని మీకుఁ దెల్పుట పునరుక్తియకదా? ఇఁక నిందు ముద్రాదోషములుగాని ప్రమాద వశమునఁబడిన యస్మత్కవితాదోషములు గాని యున్నయెడల దయాళు లగు మహనీయు లెవ్వరేనిఁ దెలిపిన మఱియొకసారి ముద్రించునప్పుడు సవరణచేసికొనుచున్నారము. ఇదివఱకనేకులు రచియించిన యీకథనే ప్రబంధమొనర్చుటకు ముఖ్యకారణము కృతినాయకుని యొక్క యభీష్టమేకాని వేఱొండుకాదు. శ్రీరామాయణము ననుసరించి యెంతమంది మహాకవులెన్నివిధములుగా వ్రాసిరో మీరెఱుఁగనిదికాదు కదా? సాధ్యమైనంతవఱకు ముద్రాదోషములు ఆయాయాశ్వాసములచిగురున వివరించితిమి. వెనుకటికూర్పునందలి ప్రమాదముల నిందు సవరించితిమి.

ఇట్లు
విధేయులు,
దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి
చెళ్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రి } శతావధానులు.

శ్రీరస్తు.

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః.

తిరుపతివేంకటీయము.

లక్షణాపరిణయము.

ప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీరామామణి జానకీరమణి యై సేవింపఁ బద్మల్ సదా
గారాబమ్మునఁ గొల్వ నెల్లయెడలన్ గల్యాణముల్ మీఱ సు
శ్రీరంజిల్లు నయోధ్య నేలికొను నా శ్రీరాముఁ డెల్లప్పుడున్
శ్రీరామాధిపు నాత్మనామధరు రక్షించున్ గృపాశాలియై.

సీ॥ సత్వరజస్తమశ్శక్తులలో సత్వశక్తి యా లక్ష్మి యంశమునఁ బొడమి
యాత్మానుగుణగుణాఢ్యమగువృత్తిఁ జెన్నారు విదేహుగేహమునఁ బెరిగి
తమము ప్రధానమై తనరెడి శివువిల్లు విఱిచిన శ్రీరాము వరునిఁగఁ గొని
రాజసంబణఁచి యరణ్యమేగెడి భర్తకనుకూలయై వెంట నరిగిరావ;

తే॥గీ॥ తామసులను ద్రుంచి జగముల యార్తిఁ ద్రోచి
భర్తతోడఁ గుబేరపుష్పకము నెక్కి
మఱల సాకేతమేలంగ మఱలివచ్చు
సీత శ్రీరామవిభునకు సిరులొసంగు. ౨

శా॥ శ్రీకెంగేల నెసంగు రాచిలుకఁ బేర్మిన్ జూచి ముద్దాడి “నా
బాకీ తీర్పు” మటంచు మై నిమిరి దువ్వన్ జిల్క “యక్కా! యదే
మోకృష్ణుం డనెవింటె” యన్న నగుమోమోమున్ విలోకించు నా
శ్రీకాంతుం డు కృతార్థుఁ జేయుత యశోర్థిన్ రామభూమీపతిన్. 3

ఉ॥ “కల్లలుపన్ని నన్విడిచి కానలలో నల చెంచుబోటితో
నల్లరి సేయుదే” యని యొయారముగా మగసేత సేయుచో
నల్లనఁ జెక్కుఁగొట్టి యకటా కడునొచ్చితివంచు నవ్వుమా
పల్లవపాణి యోగ్యనకు భాగ్యములిచ్చుత రామశౌరికిన్. ౪

మ॥ నెనరుంజిల్కెడి ముద్దుపల్కులను శ్రీసీలాచఞ్చోష్ఠామృతా
దనసారస్యము గానుపింప నిజభక్తశ్రేణి గీర్తింపఁగా
ననురాగమ్మునఁ దాటికొండనగరిన్ హాళిన్ని వాసమ్ముచే
సినయుల్వేలుపు వేంకటేశ్వరుఁడు వాసిన్ బ్రోచు రామాధిపున్. ౫

సీ॥ ఐదుమోములజంగమయ్యపూవుంబోడి యాఱుమోముల వానియనుఁ
గుఁదల్లి, కలిమిఁకోమలిపల్కుఁ వెలఁదుల్ గొలుచుదేవి కడిమితోఁట
నెసంగుకలికిమిన్న, పోతురక్కసునితోఁ బోరాడిన నెలంత జేజేలసరసి
ప్రోచెడి పడంతి, పూఁపజాబిల్లి పూవుం దాల్చినవెలంది జగముల
న్నియుఁ బ్రోవఁజాలుజాణ;

తే॥గీ॥ మంచుగుబ్బలి రాచూలు మించువన్నె
వలువఁగట్టిన యొలనాగ చలువచూపు
కోపులన్ జూచి రక్షించు గోకిరెడ్డి
వంశమణియైన శ్రీరాము వల్లుధాము. ౬

శా॥ “నాకై ఘోరతపమ్మొనర్చి తుదకన్యాయమ్ముగా నాతప
శ్శ్రీకిన్ భంగముకూర్చ గోరితపుడిస్సీ! యింత మాత్రాన కే
లా? కోప” మ్మని దీనుఁడయ్యు సతియల్కన్ బాపి నవ్వించు గౌ
రీకాంతుం డు కృపాళుఁడై మనుచుతన్ శ్రీరామభూమీశ్వరున్. ౭

మ॥ పతిచేమున్నుగ సామవేదము పఠింపన్ జేసి యామీఁదఁ ద
ద్గతి వీణన్ బలికించి నేర్పుమెయి శుద్ధశ్రోత్రియుండైన త
త్పతికిన్ గానరసంబు నేర్పఁ దనగీతప్రౌఢిమన్ జూపు భా
రతి వాక్పాటవమిచ్చి ప్రోచుఁ గృపమీఱన్ రామభూనాయకున్. ౮

సీ॥ ఒకమోముభారతీ వికచాంబుజాస్యవా తెఱఁజిల్కఁ దీయనితేనె గ్రోల
నొకమొగంబౌపడంతుకతోడ సరససల్లాపమాధుర్యంబుచూపుచుండ
నొకమొగంబావెలందుకతాఁ నిఁజిల్కు పుక్కిటివీటితమ్మపుక్కిటవహింప
నొకమొగంబానెలంతుకతోడరతికలావిషయికోపన్యాసవిధులు దెల్ప;

తే॥గీ॥ నొక్కమధుగోష్ఠపానముదక్కఁ దక్క
కృతులఁ బ్రతిసేయనేరని యింతిమిన్న
బిట్టు కౌఁగిలి గిలిగింత నెట్టుకొన్న
నలువ కృతిపతికాయువు కలిమిఁబెంచు. ౯

తే॥గీ॥ కృతిపతి యొసర్చునట్టి సత్కృతుల కంత
రంత రాయమ్ములోడఁ గూర్పకలరు కొఱకు
మొదటఁ జెల్లింపవలసిన మ్రొక్కు లొసఁగి
వేఁడికొందుము మా బొజ్జ వేల్పుదొరను. ౧౦

తే॥గీ॥ కాళిదాస మయూరాది కవులు నన్న
యాదులు కవులు చేసిన యట్టి కావ్య
ములఁ జదివికైత సెప్పఁగ మొదలువెట్టి
నలువకుందుమె? తన్నమస్కారమేను. ౧౧

తే॥గీ॥ అన్నవస్త్రమ్ము లొసఁగి విద్యలను శిష్యు
లకు ననుదినమ్ము చెప్పువిలక్షణాప్ర
భావు భావుకభావు మాపాలిదేవు
బ్రహ్మగురువర్యుఁ గొల్తు మపారభక్తి. ౧౨

తే॥గీ॥ ఏచతురు లోర్వలేమి పిసాచులెలమి
సత్కవులమీఁదఁ బడకుండ సలిపి రట్టి
కుకవులకు వందనమ్ములు కోట్లకొలఁది
స్థిరతర మగుభక్తి రచింప వలదె. ౧౩

ఆ॥వె॥ గ్రంథచోరులైన కవులార? మాపద్య
ములను దొంగిలింప వలదు వినుఁడు
మాదుకైత కొక్కమారు వేసము వైచి
మార్చికొంద మన్న మారబోదు. ౧౪

ఉ॥ ఆఁకలిఁ దీర్చి కొంచెపరికైనను ధర్మము కాన బైటివు
ల్లాకులవంకఁబోయి యటనాఁకలిఁ దీర్చికొనుండు లోనికిం
బోకుఁడు పోతిరేనిఁ గడుముప్పగు మీచిరజీవి భావమో
కాకవులార? మీకుఁ జిరకాలము పాయకయుండుఁ గావుతన్. ౧౫

ఆ॥వె॥ మచ్చరమ్ము విడిచి మాకవిత్వరసమ్ము, గ్రోలరయ్య మెచ్చుకోలుగలిగి
యొప్పలేమినేనుపొందమీకన్నీర,పోవుఁగానియేమిపోవుమాకు. ౧౬

క॥ "అవిశేషవిశే" షనిమా, కననము నిందింత్రుగాక కవులందఱికిన్
జవిగల్గుకృతులనొసరింప, విరించిప్రమదకైనఁ బసువగుఁగాదే. ౧౭

చ॥ పలువురు సత్కవిత్వ మది పాల్పడకుండినఁ గొన్ని పుస్తక
ములు రచియించి సిగ్గిలక మోసము నొందుట తప్పు గాదు పు
త్రులు తనకుద్భవించినఁ "గురూపులు కాఁగల" రంచు భార్యతోఁ
గలయికమాను నే? సుతులఁ గాంచకయుండు నె? రూపహీనుఁడున్. ౧౮

సీ॥ ప్రియురాలిపాలిండ్లబిగువెఱింగినవాఁడు జిగికైతయందలిసొగసెఱుంగు
రుచిరాస్యకెమ్మోవిరుచులెఱింగినవాఁడు రసకవిత్వంపుసారస్యమెఱుఁగు
పద్మాక్షిచూపుసోవలనెఱింగినవాఁడు తీక్ష్ణకవిత్వంపుఁ దేటయెఱుఁగు
పలువెలందుకలకౌఁగిళులెఱింగినవాఁడు మిశ్రకవిత్వప్రమితులెఱుంగు;
తే॥గీ॥ నంధతమసాభిసారికా గంధ మెఱుఁగు
వాఁడె యాశుకవిత్వంపు జాడయెఱుఁగుఁ
గాని యన్యుల కెఱుఁగ శక్యమ్ము గాదు
భావవిజ్ఞాన మది పయిపైనిఁ గలదె. ౧౯

క॥ లలితప్రబంధములలో, పలయమకముఁ దూర్చి రసము పాడొనరింపన్
వలయునె? పెరుగునువడ్లును, గలపోసినముచ్చటగునె? కవివరులారా. ౨౦

చ॥ మతిగలవారికేనియుఁ బ్రమాద మొలర్పక పోదు పుష్పస
మ్మితకవితాలతాంగిని రమింపుఁడు కేవలశాస్త్రులార? మీ
మతులకు నచ్చినట్లు రసమాధురిఁ గ్రోలుఁడు గాని వ్యర్థపుం
జతురిమఁ జూపి దాని స్తనశల్యపరీక్ష యొనర్పఁబోకుఁడీ ౨౧

వ॥ అనిశిష్టాచార ప్రశంసలొనర్చి.

మ॥ ప్రతిసంవత్సర మాఘమాసమున గద్వాల ప్రభుండిచ్చు ను
న్నత సత్కారపు వార్షికమ్ముఁ గొని కొన్నాళ్లిచ్చటన్ రాజబం
ధుతతుల్ సత్కవితాదగుల్ మిగుల సంతోషమ్ములన్ దేల్పను
న్నతటిన్ దన్నృపుస్యాలకుండు కడుసన్మాన్యుండు స్నేహార్ద్రుఁడై. ౨౨

వ॥ భక్తితాత్పర్యమ్ము లిగురింప నస్మత్కృత సంస్కృతగ్రంథమ్ముల యందలి
శ్లోకమ్ములును నాంధ్ర ప్రబంధమ్ముల యందలి పద్యమ్ములను దదేకా
యత్తచిత్తమ్మున సానుజుండును సపుత్రమిత్రుండునునై వినుచుఁ జుట్టు
వారియున్న పండితకవిసంఘము దిక్కు మొగంబై. ౨౩

సీ॥ గద్వాలరామభూకాంతుని యిల్లాలు గారాపుఁ జెలియలేఘనయశునకు
సౌమిత్రికన్న నచ్చపుభక్తి యుక్తిఁ జెన్నారు రాజారెడ్డియనుజుఁడెవని
కట్టెఁడిట్టెఁడటంచు ననరాని మేటితిమ్మారెడ్డి యెవనికి మఱొకతమ్ముఁ
డత్యంతసత్కవిత్వాదగుండైన లక్ష్మారెడ్డి యెవ్వానిమాతులుండు;
తే॥గీ॥ చిన్నతనమంద కృతులకుఁ జేతులొగ్గు
నిపుణబుద్ధి సీతారామనృపతి సార్వ
భౌముఁ డెవ్వానికి ననుంగు భాగినేయుఁ
డతఁడు శ్రీరామనృపతి పండితహితుండు. ౨౪

క॥ శ్రీతాటికొండ పురమున
నేతాదృశగరిమ నేలు నీతిపరుఁడు వి
ఖ్యాతుం డతిశాంతుఁడు వి
ద్యాతిశయం బెఱుఁగుజాణ యనుపమకీర్తిన్. ౨౫

చ॥ తిరుపతివేంకటేశ కవిధీరులమ్మును గాంచి వాక్యచా
తురి మెఱయంగ నిట్లనె బుధుల్ బళిరే యన మీరు గ్రంథముల్
విరచనచేసి యుంటిరి ప్రవీణతమై మఱియెన్ని యేని, యం
దరయఁగ నాకు భాగవతమన్నిఁటికిం దలమానికంబగున్. ౨౬

శా॥ స్వామీ మీకవితాప్రవాహము జగచ్ఛ్లాఘ్యంబు మాబోఁట్లుత
త్సామర్థ్యం బిదమిద్ధమంచు వచియించన్నేర్తురే లక్షణా
భామన్ గృష్ణుఁడు పెండ్లియాడుకత నాపైఁ బేర్మి మీరాఱింగృతిం
గామిమ్ముం దయఁ జెప్ప వేఁడెదను సత్కారమ్ము తోరమ్ముగన్. ౨౭

చ॥ తిరుపతివేంకటేశ్వర సుధీమణులార కవీంద్రులార దు
స్తరతరబుద్ధి భాస్కృతవధానవిధానపటిష్ఠులార భూ
వరహితులార మెక్కుడు కృపామతి నాకుగ మాకు లక్షణా
పరిణయమున్ రచింపవలెఁ బండితమండలి కింపుగావలెన్. ౨౮

మ॥ కవితాకన్యక లెందఱేనిఁ గలరిక్కాలమ్ము నందల్ల వా
రువిచారింపఁగ గ్రుడ్డికన్నుగలవారో కుంటివారో సురూ
పవిహీనాత్ములో కాఁగలారు వివరింపన్ సర్వసంపన్న మీ
కవితాకన్యయటంచు నెక్కి పలుకంగా నేర్తు ముమ్మాటికిన్. ౨౯

తే॥గీ॥ చెన్నపురి రాజధానిలోనున్న రాజ
వరులు నైజాములోనున్న నరవరులును
మీశతవధాన కృతులకు మెచ్చికాదె
బంగరు బిరుదులొసఁగిరి బహుమతులుగ. ౩౦

ఉ॥ ఏనుఁగునెక్కినారు ధరణీంద్రులు మ్రొక్కఁగ నిక్కినారు స
న్మానములందినారు బహుమానములం గ్రహియించినార లె
వ్వానిని లెక్కపెట్టక నివారణ దిగ్విజయంబొనర్చి ప్ర
జ్ఞానిధులంచుఁ బేరుఁగొనినారలు మీరుకవిత్వసంపదన్. ౩౧

శా॥ ఈయాంధ్రావనియందు మీకనవిభూమీశుల్ మిమ్ముం బూజలన్
జేయన్నేరని రాజచంద్రులును నాచే నశ్రుతుల్ వేయునే
లా? యీనాఁటికవీంద్రులం దెవరు విద్యాశక్తి రాజన్యరా
జ్యాయత్తంబగు పట్టపేన్గువయి నాహాపుట్ట నూరేగిరే. ౩౨

తే॥గీ॥ హెచ్చుతగ్గులు తులఁదూఁప నెవరికన్న
హెచ్చుమాబావగారు వారిచ్చినారు
మీకు బంగరుబిరుదు లమ్మేటిమేటి
వార్షికమ్మిచ్చు మీకు నెవ్వరికి హెచ్చు. ౩౩

తే॥గీ॥ శ్రీకగుండగు నరసదీక్షితుని సుతుఁడు
సుకవియగు పాపశాస్త్రికి సోదరుండు
అస్మదాస్థానమునకు ధర్మాధికారి
బాలయను మీరనినఁ గను గౌరవంబు ౩౪

క॥ మాతండ్రిగారు మునుకృతి
కైతామెంతేని యత్నమలరించిరిగా
నీ తగుకవిదొరకమిఁ ద
చ్చేతం బొప్పకొనఁదయ్యెఁ జెప్పించుటకున్. ౩౫

క॥ జనకుని కోర్కెందీర్పని
తనయునిఁ దనయుఁడని చెప్పఁ దగ దండ్రటుగా
వున నీకృతి కారణముగ
ననుఁగృతకృత్యునిఁగ జేయన్యాయ్యంబనుచున్ ౩౬

వ॥ వాగ్బహుమాన పూర్వకమ్ముగఁ దాంబూలంబు వెట్టుటయు నేమును
సతనియోగ్యతకునలరి యీవిభువతంసుండు తక్కుఁగుణములట్లుండఁ
బిత్రనుజ్ఞాకరణ ధురంధరత్వమ్మునను నిజమ్ముగ రాముఁడేయగునని ప్రశం
సించుకొనుచు నాతనివంశక్రమంబుఁ గొండొక వివరింపఁ బూనితిమి.

క॥ సిరిమే చరణము వరమా
దరమున సేవించు నట నుదయమందెను శం
కరు తలపూతోఁబుట్టువు
ధరనుత్తమ శూద్రకులము తగిమెడివృద్ధిన్. ౩౭

తే॥గీ॥ కారణాంతరముల దానఁ గలిగె నెన్ని
యేనిభేదమ్ములవి చెప్పనేల? నాఁడు
నేఁడునిఁక మీఁద వికృతులజాడఁ దాఁజ
ననిదియై యొప్పు నొక పాకనాఁటికులము. ౩౮

ఆ॥వె॥ క్షమకు సత్యమునకు సత్వమ్మునకు రాము
నాఁటివారు పాకనాఁటివారు
భోగభాగ్యములకు యోగమ్మునకుఁ గృష్ణు
నాఁటివారు పాకనాఁటివారు. ౪౦

తే॥గీ॥ వారి గోత్రములెన్నియో వఱలునందు
గోకిరెడ్డియనెడి కాఁపుగుల పురుషుఁడు
గాఁగలిగి యతిరాజసకలన మిగిలి
యొక్క తెగవారు బల్ సిరి నెప్పుచుండ్రు ౪౧

చ॥ భరతునిఁబట్టి యిందుజులుభారతులైరి రఘుండు హేతువై
పరఁగిరిరాఘవాఖ్య నలభానుకుల ప్రభవుల్ మహాయశ
స్కరుఁడగు గోకిరెడ్డి యతిశస్త్రగుణాకరుఁ డిందుఁగల్గుటన్
పఱలెను వానిపేర్గలిగి వంశము వీరిక సంశయమ్ముగన్. ౪౨

క॥ అతిరాజస గోత్రావ
స్థితిచే నతిరాజసత్వసిద్ధి గలిగెనో
యతిరాజసులగు వీరలె
గతియగుదురొ గోత్ర మట్టిగతిఁ గాంచుటకున్. ౪౩

తే॥గీ॥ తెలియు టతి దుర్లభంబని
ధీరులెన్నఁదగిన యవ్వంశమందు ముత్యమ్ముపోలె
రంగధాత్రీవతంసుఁ డారంగనుదయ
మందిర ప్రజనేలె నిరత నిష్పందయశుఁడు. ౪౪

శా॥ పొంగారంగల కీర్తికెల్లయగుచున్ భూలోకదేవేంద్రుఁడై
సింగంబన్నను జీరికింగొనక విస్తీర్ణప్రతాపాప్తినే
లంగల్గెన్ మఱినేలనర్థిజనులెల్లన్ దన్నుశ్లాఘింప, నా
రంగారెడ్డి గుణోత్తరత్వమది వర్ణ్యంబౌట కాశ్చర్యమే. ౪౫

తే॥గీ॥ ఆతనికుమారుఁ డత్యంతశీతలుం డ
నంతధరణీశుఁ డీతఁడనంతయశుఁ డ
నంతసుగుణాకరుండు ననంత తేజుఁ
డగుచుఁ బాలించిమించె ననంత నెలమి. ౪౬

తే॥గీ॥ ఆతనికిఁ బుత్రుఁడయ్యెఁ దిమ్మావనీంద్రుఁ
డతఁడు పూర్వులఁ బోలి రాజ్యమ్ము రామ
రాజ్యముగ నేలి పుత్రికఁ బ్రాజ్ఞసుగుణఁ
గాంచెఁ గొండమ్మ యను నొక కాంచనాంగి. ౪౭

క॥ శ్రీరమణు సాటిఁదగు రా
జారెడ్డికి నామెనిచ్చి సర్వోన్నతమా
తీరునఁ బెండ్లి యొనర్చి ధ
రారమణునిఁ జేసెఁ బిదప రాజ్యమ్మిడియున్. ౪౮

తే॥గీ॥ జలధి నిల్లటముండిన శౌరిపోల్కి
హిమగిరి వసించు నలనగజేశు మాడ్కిఁ
దాటికొండ పురమ్మునఁ దావసించి
మించి పరిపాలనమొనర్చె నంచితముగ. ౪౯

క॥ ఆరామయందుఁ గనె సు
శ్రీరుచిఁదగు రామచంద్రరెడ్డిన్ మఱి ల
క్ష్మారెడ్డిన్ గొమరులుగా
నారాజారెడ్డి వంశమతి వృద్ధిఁదగన్. ౫౦

క॥ మాతామహ కులగోత్ర
ఖ్యాతులు వీరైరి భ్రాతగల కన్యకనే
నాతిగఁ గొనఁదగుఁ గాదే
నీతీరగువారి నేమమిట్టిది యగుటన్. ౫౧

సీ॥ ఇరువురు ప్రఖ్యాతికెల్లలై తగువార లిరువురా కృతిపొంకమెసఁగువార
లిరువురర్థులకిచ్చు నిచ్చఁ బొల్చెడివార లిరువురు విద్దెల వారగుఱునెఁ
లిరువురు కవులచే నెన్నికగనువార లిరువురు కనికరం బెనయువార
లిరువురధర్మమ్ము నీసడించెడివార లిరువురు శత్రులిల నొరయువార;
తే॥గీ॥ లిరువురును దాతతండ్రుల సరణివార
లిరువురన్యోన్యమును మైత్రిఁ బరఁగువార
లొక్క యుగభేద మొక్కటిదక్క రామ
లక్ష్మణులు రామలక్ష్మణుల్ లలితమతులు. ౫౨

తే॥గీ॥ వీరలాచారపరులు సుశ్రీరుచిరులు
వీరు లతిధీరు లత్యంత శూరు లధిక
బంధుపోషణ తత్పరుల్ ప్రబలు లెంత
కేనిఁదగు చేవఁగల వారలిద్ధయశులు. ౫౩

ఆ॥వె॥ రామచంద్రరెడ్డి రమణీమణుల కెల్ల
మేలుబంతి యనెడి మేల్మిగన్న
లక్ష్మమాంబికను సలక్షణమ్ముగఁ బెండ్లి
చేసికొనియె మిగుల వాసిమెసఁగ. ౫౪

సీ॥ మునికులగోత్ర సముద్భవుండగు ననంతారెడ్డి యేగుణోత్తరకుఁదండ్రి
తనపేరు సార్థకత్వము వహింపఁ జరించు రత్నమాసాధ్వి యేరమణితల్లి
తిరుగుళ్లపురమేలు నరపతి నారసింహారెడ్డి యేసతికన్నగారు
రాజమాన్యుఁడు మేటితేజోయుతుండు లక్ష్మారెడ్డి యేజగన్మాన్యతమ్ముఁ;
తే॥గీ॥ డట్టి శ్రీబుచ్చమాంబ గోపాంబవీర
లిరువురును భార్యలై తనకెసకమెసఁగ
భోగదేవేంద్రుఁడై వృద్ధిఁబొందెనార
శ్రీయుతుండు లక్ష్మారెడ్డి ధీయుతుండు. ౫౫

సీ॥ లక్ష్మీసరస్వతుల్ రహిఁనీడఁగవచ్చు నన్యోన్యమును మైత్రియమరనేని
సాహితీగీతులు సరిఁనాఁగఁదగు నేకపురుషాశ్రయత్వంబు వఱలెనేని
శాంతిదాంతులతోడసాటిసేయఁగవచ్చుఁబై నొండులో నొగుడుఁబరఁగనేని
శ్రద్ధామనీషలు సరిచెప్పఁగావచ్చు నన్యోన్య వైరుద్ధ్య మలరదేని;
తే॥గీ॥ అక్కసెల్లెండ్రునై సమానాకృతులయి
సవతులయ్యును భేదమ్ము లవములేక
క్షీరనీరవిధమ్మునఁ జెలిమిఁగలిగి
డంబలరు బుచ్చమకును గోపాంబికకును. ౫౬

క॥ ఆలక్ష్మారెడ్డియు మఱి
యాలలనలలోన బుచ్చమాంబయును లస
చ్ఛీలురు ముగ్వురుగోమరుల
బాలిక నొక్కర్తుఁగని రపారయశస్కన్. ౫౭

క॥ శ్రీలక్ష్మీదేవియను న
బ్బాలిక తనపేరు సార్థపటిమ వహింపన్
బాలశశిరేఖయో యనఁ
గా లలివృద్ధిం దనర్చెఁ గళలలరారన్. ౫౮

ఉ॥ ఆలలనాలలామ సుగుణాకరుఁడౌ గదవాలరామభూ
పాలునకిచ్చి పెండిలి యపార ముదమ్మునఁ జేసి రాపెస
చ్ఛీలము తన్మనోహరు ప్రసిద్ధియు నీగియు నిర్ణయింపఁగాఁ
జాలుట మాకకాదు జలజాత భవాదులకేన శక్యమా ౫౯

తే॥గీ॥ ఈమెకన్నను జిన్నలై యెల్ల సుగుణ
ములను నెవ్వరికన్నను మొదటి వార
లగుచు నలరారుచుంద్రు రాజావనీంద్రుఁ
డును మఱియుఁ దిమ్మనృపతియు ననుపమితులు. ౬౦

క॥ ఇరువురు విద్యలలో ఘను
లిరువురు నాకారవంతు లిరువురునన్నన్
గురుభక్తిఁగొల్చు గురుయశు
లిరువురు సంతానవంతు లిరువురు శాంతుల్. ౬౧

మ॥ మతిమంతుండయి ఫారసీచదివి తిమ్మారెడ్డి ప్యాసయ్యె ను
న్నతమైనట్టి వకీల్పరీక్ష యిదియుండన్ దెల్గునన్ సత్కవి
ప్రతతుల్ మెచ్చఁగ నీతివాక్య పదపూర్వంబైన రత్నావళిన్
గృతితానై యొనరించె నమ్మహితునిన్ గీర్తింపఁగాఁ జెల్లదే. ౬౨

క॥ వీరికినెల్లన్ జ్యేష్ఠుం
డై రాజిలు ననుపమానమగు శాంతికి తా
వై రామారెడ్డి మహా
ధీరుఁడు గంభీరుఁడును సుధిమాన్యుఁడునై. ౬౩

తే॥గీ॥ ఫారసీభాష నెక్కుడు పండితుం డ
రేబియన్ భాషలోన నుత్కృష్టతముఁడు
తెల్గునం దెంతకేనియుఁ దెల్విగల్గు
వాఁడు వినయాది గుణముల వీడెతండు ౬౪

ఆ॥వె॥ ధర్మసుతునకేనిఁ దప్పు వెదకవచ్చుఁ
గాని యితనియెడలఁ గానరాదు
ఇంత శాంతి దాంతి యింత యనుద్ధతి
యింత యోగ్యతయు మఱెందు లేదు. ౬౫

తే॥గీ॥ కవులతో స్నేహమొనరించు ఘనుఁడతండు
కవులతో స్నేహమొనరించు ఘనుఁడితండు
భేదమిట్టిది యొక్కింత లేదయేని
రామవిభుఁ డనవచ్చు నీ రామవిభుని. ౬౬

కII ఆరాముఁ డనంతాసుత
గారామునఁ బెండ్లియాడెఁగా రాముఁడితం
డారామతల్లి పేరిఁటి
నారీమణిఁ బెండ్లియాడె నయ వినయ యుతన్. ౬౭

కII ఎంతేనిఁ దనదుపెద్దలు
సంతసమునఁ బొదల రామజనపతి యాయు
ష్మంతుని సుశ్రీమంతు న
నంతాంబికయందుఁ గనె ననంతారెడ్డిన్. ౬౮

షష్ఠ్యంతములు.

సీII ఏతాదృశ గుణాలిచేతఁ బొల్చెడివాని కతులిత వైభవం బలరు వాని
కీవిచేఁ బ్రఖ్యాతి నెనసి వర్తిలు వాని కతిశుద్ధమగు చిత్త మమరు వాని
కధికమౌ రసికత కాధారమగు వాని కఖిల విద్యాశాలి యైనవాని
కెనలేని వినయంపు గనియైన వానికి ధైర్యమెక్కుడు గల్గి తనరు వాని;
తేIIగీII కభ్యుదయములు గల్గెడు నట్లుమేము
బుధులు ముదమందు గతిఁజేయఁ బూను లక్ష్మ
ణాపరిణయమనెడి ప్రబంధమ్మునకుఁ గ
థాక్రమం బివ్విధమ్మునఁ దనరుచుండు. ౬౯

కథాప్రారంభము.

సిరికింబట్టు యశోవిభూతి విజయశ్రీశోభితా శాంతకుం
డరిరాట్కానన వీతిహోత్రుఁడు ప్రశస్తౌదార్యబాభాసురుం
డరుణన్యక్కరణ క్రియాచణ ప్రతాపాలంబి సౌజన్య సు
స్థిరుఁ డస్తోకకలావిలాసుఁడు బృహత్సేనప్రభుం డొప్పగున్. ౧

ఉII దాత మహానుభావుఁడు బుధప్రతతిం గరఁగించు వాఁడు ని
ర్ణేత సమస్త విద్యల, కనింద్యచరిత్రుఁ డపాస్తశత్రుఁడు
ద్ధూత సమస్తకల్మషుఁడు దూర విచారణ శీలుఁ డుత్తమ
ఖ్యాతిసమేతుఁ డానృపతికాంతునిఁ బోలఁగఁ జాలరొండురుల్. ౨

సీII ప్రతిలేనిసంపత్తిఁ బరిఢవిల్లుటె కాదు విద్యావిశేషముల్ వెలయు
వాఁడు, అనుపమాన ఖ్యాతి నతిశయిల్లుటె కాదు వినయాతిశయము
శోభిల్లువాఁడు, అధికప్రతాపమ్మునంది యుండుటె కాదు శాంతి దాం
తులను మెచ్చఁదగువాఁడు, అప్రతిమాకృతి ననుగమించుటె కాదు
తల్లిఁగాఁ బరభార్యఁ దలఁచు వాఁడు;

తేIIగీII సకలసుకవిచకోరకనికరపూర్ణి
మాతుషారకరాయితామందవితర
ణక్రియాశాలి రాజన్య చక్రమౌళి
మానితపదద్వయుఁడు బృహత్సేనవిభుఁడు. ౩

సీII సుకవివచ్చెనఁటన్నఁ జూడనంపుటె కాని మనకేమియని యూరకొనుట
లేదు, విద్వాంసుఁడనియన్నఁ బిల్వనంపుటె కాని పోనిమ్మనుట మొట్ట
మొదలె లేదు, గాయకుండనియన్న గారవించుటె కాని నాస్తిపొమ్మ
నుట స్వప్నమున లేదు, యాచకుండనియన్న నాదరించుటె కాని యా
సడించుట యెన్నఁడేని లేదు;

తే॥గీ॥ ఎన్నిసార్లైన నడిగిన నిచ్చుచుంటె
కాని సున్నిడు టొక్కమారైన లేదు
అనృతమాడుట మందునకైన లేదు
ఏనృపులుసాటి యాబృహత్సేనపతికి. ౪

క॥ నయమా ప్రతిపదసంపదు
దయమా యామీఁద మత్తతత్త్రిపురా
ద్జయమా యదియునుగాక వి
నయమా నేఱొకరుఁ డిట్లనఁగ దానృశుఁడే. ౫

క॥ ఆరాజేంద్రునికొక్క కు
మారీమణి తనరు సకల మనుజేంద్ర తనూ
జారత్నములకు నాపెకు
వారరయఁగ హస్తి మశక వైఖరి నొప్పన్. ౬

తే॥గీ॥ ఆసరోజాక్షి పుట్టినయది మొదలుగ
సకలశుభలక్షణమ్ములనలరుకతన
లక్షణయటంచుఁబల్కి రెల్లరును నత్త
లోదరీలక్షణములెంతయొప్పనొక్కొ. ౭

తే॥గీ॥ ఆమగువజన్మనక్షత్రమేమొకాని
పుట్టినదిగోలె శ్రీకృష్ణు పుణ్యకథలు
వినఁగ మది ముచ్చటంబడు వెన్నుఁడన్న
మాట విన్నంతమాత్ర సమ్మదము చూపు. ౮

ఉ॥ ఆయెలనాగ శైశవమునందున మేల్ రతనంపుఁ దొట్టెలోఁ
బాయనికూర్మి నుంచి తగుపాటలు పాడెడివేళ ''లాలికృ
ష్ణా'' యననాలకించి వదనాంబుజ మంకురితస్మితమ్ముగాఁ
గోయనిమించి యాడునఁట కోమలిజన్మవిశేషమెట్టిదో. ౯

తే॥గీ॥ పలుపలుకులేల గరుడపక్షులు సయితము
సహజమగు కారణమునఁ గృష్ణాయటన్న
నాలకించి వినోదాబ్ధినోలలాడు
మతులెవరికైనఁ గన్నాను గతులుగావె. ౧౦

క॥ కేవల లక్షణయయ్యును
నావెలఁదుక సర్వలక్షణాలంకార
శ్రీవెలయ సలక్షణయనఁ
గావృద్ధింజెందె శీతకరరేఖ యనన్. ౧౧

క॥ అల్లరులకు సౌరభమువలె
నెలకు శరత్సమయము వలె నీరదతతికిం
దొలకరి మెఱుపుంబలె న
న్నెలఁతకు లేజవ్వనంపునిగ్గులుదోఁచెన్ ౧౨

సీ॥ మునిమునినగవుల పసపసందునగఁదూఁగె మొలకచూపుల సౌరుతళు
కుఁజిలికె, నడలందుఁ గడువింత జడిమ నూల్కొనసాఁగె నెదవిస్తరించి
పయ్యెదనుడాఁగె, నడుము నానాఁటికి నాడారుగాఁదోఁచెఁ దొడల
యందునఁ బుష్టిదొలకరించె, నాతెఱవేఱొక్క వైఖరిఁ గననయ్యెఁ
జాతురిపల్కుల నూఁతగొనియె;

తే॥గీ॥ సంతకంతకు లావణ్యమతిశయించె
వింతవింత పనులయందు వేడ్కదొడరె
నంతిపురమున నుండుటభ్యాసమయ్యెఁ
గంతునకుఁ గాఁపురంబయ్యె నింతిమేను. ౧౩

తే॥గీ॥ జాఱుముడివైనఁగటిపైఁ బచారుసేయు
జడఘటించిన మడమలఁ దొడరియాడుఁ
గొప్పవెట్టినఁ దలకన్న గొప్పగాంచుఁ
జొల్లెమిడుటొప్పదే యట్టిసుదతికురుల. ౧౪

మ॥ పరివేషమ్ములుగట్టె పూగశకలప్రాయమ్ములై యంతబం
గరుగోలీలనతిక్రమించి లికుచాకారమ్ములై పిమ్మటన్
సరసీజమ్ములమీఱి గట్టివడి విన్నాణంపుఁ బల్కుప్పలై
పరిమాణింపనశక్యమై యెసఁగె నప్పద్మాక్షివక్షోజముల్ ౧౫

క॥ రదములను మల్లెమొగ్గలు
పొదలన్ లేజన్నులనెడి పూవుంగుత్తుల్
గదియనునుఁ బల్కు కోయిల
రొదలొదవఁగఁ బుష్పసమయరూఢిన్ దనరెన్. ౧౬

క॥ అంతవసంతము సంతత
దంతురిత లతాంతమొప్పె దాంతవిరహిహృ
త్కాంతమతి కాంత సకలా
శాంతము సంతోషకరనిశాంతంబగుచున్. ౧౭

క॥ లేమావిగున్నచిగురుల
నామెయిమెసవంగఁ గోకిలాంగనలకు ని
త్యామోదప్రద మధుర
శ్రీమెఱయఁగఁ గంఠమునకు జీరలు తెగియెన్. ౧౮

క॥ అలకాలమెల్లరకుసమ
కలనన్ శాస్త్రప్రసిద్ధి గాంచినదయ్యున్
గలయికలులేక తగు కాం
తులకున్ గాంతలకు నిశలు దుర్దశలయ్యెన్, ౧౯

ఉ॥ మామిడిపండ్లు పానకము మంజులతన్ దగు నిక్షుఖండముల్
భూమిసురాగ్రగణ్యులకుఁ బూర్ణముగానిడి చందనమ్ముమై
నోమియుపీవనల్ విసరియున్ దనియింతురు పుణ్యవంతుల
య్యామనియందు మాధవున కాదర మెంతయు మేదురమ్ముగన్. ౨౦

క॥ అట్టియెడ బృహత్సేనుఁడు
దట్టములగు చూతములను దనరారిమణీ
కుట్టిత కుట్టిమమైబల్
వెట్టన్నెట్టఁ దగునట్టివిరి లేదోటన్.

చ॥ చరమధరాధరమ్మునకు సన్నిధిలో నొకయింత దవ్వునన్
సరసిజ మిత్రుఁడుండ భటసంఘము గొల్వఁగనేగి నట్టి వే
ళ్లరుచినెసంగి సర్వశుభలక్షితమై యలరారునట్టి చ
ప్పరమునఁ గూరుచుండెఁదగు పండితమండలి చుట్టువాఱఁగన్. ౨౨

ఉ॥ గాయకగానముల్ సెలఁగఁగా రమణీయ ధనాంగనామణీ
గేయవిలాసనాట్యములొగిన్ మిగులన్ దగ స్వస్తివాచకా
గ్రేయులు వేదఘోషమొనరింప నిలింపులకింపునింపు న
ట్లాయతమైనసంపదల నానృపుఁడంత వదాన్యమౌళియై. ౨౩

మ॥ మణులన్ వజ్రములన్ మహాంబరములన్ మధ్వాధులన్ మేటిద
క్షిణలన్ భూసురవర్గముం దనుపుచున్ గేల్మోడ్చి యవ్వారికిన్
బ్రణతుల్ సల్పుచు పీవనల్ విసరుచున్ బాటీరపంకంబు పీ
క్షణరమ్యంబుగఁ బూయుచున్ స్రజములన్ గంఠమ్ములన్ వైచుచున్. ౨౪

ఉ॥ ఉన్నయెడన్ సమస్తజగదుత్సవకారణమై సమంతతో
భ్యున్నతపన్నగప్రకరపోషకమై భ్రమిడాంగనాకుచ
స్విన్నపటీర సౌరభవిశేషపరీమళమై యెలర్చె సం
పన్నవిపన్నభూరిసుఖబంధురమై మలయానిలంబొగిన్. ౨౫

క॥ ఆమలయానిలమొల్లయుట
చే మహీసురులును నృపాలశేఖరుఁడును భృ
త్యామాత్యాదిజనమ్ములు
నామోదరసాబ్ధిఁదేలు నాసమయమునన్. ౨౬

సీ॥ కాషాయవస్త్రమ్ము కటితటమ్మునఁగ్రాలఁ గాయమంతయు భూతిగడలు
కొనఁగఁ, ద్రిదశాపగామృత్తు నుదుటిపైఁ జెలువార మస్తకమ్మునజటా
మకుట మొలయ, దండకమండలుద్వయము కేలనెసంగఁ బాదమ్ము
లందుఁ బావాలుదనర, పేరురమ్మునఁ బద్మబీజమాలయెలర్ప వీణియ
బుజముపై రాణనింప;

తే॥గీ॥ నంబరమునుండి కృష్ణకృష్ణాయటంచు
సరససంగీత భంగీత సంగతులను
బాడియాడుచు నానందభరితుఁడగుచు
వచ్చెనారదుఁడా నృపవరునికడకు. ౨౭

ఉ॥ వచ్చినమౌనిఁగాంచి సభవారలవారణగౌరవంబుపై
పెచ్చుగ లేచిరంతఁ బృథివీపతికల్పిత పూజ కెంతయున్
మెచ్చి మునీంద్రుఁ డాదరము మేకొనఁ దన్నృపమౌళిదత్తమా
పచ్చలగద్దెపై హరినిఁ బాడుచు వేడుకపిచ్చలింపఁగన్. ౨౮

వ॥ సుఖాసీనుండై.

ఉ॥ నందకుమార భక్తజననారకతారక ద్వారకాపురీ
నందనచందనద్రుమ సనాతన నూతనగోపసుందరీ
బృందమిళింద బంధురవరీమళధామమరంద నీకిదే
వందనముల్ పదింబదిగ వందలువేలు పురందరార్చితా. ౨౯

ఉ॥ ఇందుముఖీమనోజ జగదీశ రమేశ విధీశనుత్యా ని
ష్పందయశోవిశాల పరిపాలితసన్మునిజాల సన్మనో
నందన భక్తచందన కనత్కనకాంబర కృష్ణ నీకిదే
వందనముల్ పదింబదిగ వారిజలోచన పాపమోచనా. ౩౦

క॥ చిక్కవుతపముల జపములఁ
జిక్కవుజన్నముల నేమిచేసిరో? నీకా
టక్కరిగొల్లవెలందులు
చక్కఁగఁ జిక్కితివి వారిసందిళులందున్. ౩౧

మ॥ అలినీలాలక భీష్మకన్యతొడపై నానందముం దెల్ప లీ
లలు చెన్నారఁగ సత్యభామ మధురాలాపమ్ములం దేల్ప ని
చ్చలు పైపెచ్చుగ నాసుదంతవిడెముల్ జానొప్పనందీయ మె
చ్చులకున్ మెచ్చులొసంగు నీవిహృతికిన్ జోహారుజోడించెదన్. ౩౨

శా॥ కోకల్ చంకనుబెట్టి గూఢగతిఁ దళ్కుంగొల్లయిల్లాండ్ర బల్
వీఁకన్ వంచనచేసి పొన్నపయికిన్ వేంచేసి కూర్చుండి త
ద్రాకాపూర్ణనిశాకరాననల మర్మంబుల్ విలోకించు ‘‘నీ
జోకల్ లోకము మెచ్చుపోక’’ లనుచున్ జోడించి కేల్మోడ్చెదన్. ౩౩

శా॥ రాకాచంద్రకనన్మయూఖతతిమీరన్ జేరి కాళిందిలో
నేకాంతమ్ముగ గొల్లచేడియలతో నిచ్చల్ పిసాళింపఁ గో
కోక్కాచారము దప్పకుండ ననుఁగుంగోపాలకుల్ సూడ స్వే
చ్ఛాకాంతంబయియొప్పు నీదయిన రాసక్రీడ కేమ్రొక్కెదన్. ౩౪

క॥ అనిమాటిమాటికిని న
వ్వనజాక్షునిచర్యలెల్ల వర్ణించుచు భ
క్తినిమీలితలోచనుఁడై
ముని వీణియమీటె రసము మోటలుఁగట్టన్. ౩౫

క॥ నెట్టికొనినారదుఁడు రస
ముట్టిపడన్ జలజనయను నొగిఁబొగడఁగ న
ప్పట్టునను బృహత్సేనుని
పట్టి వినియె వలపుకొంత పయిపయిఁబొంగన్. ౩౬

వ॥ పిమ్మట నారదుండును బృహత్సేనుండును గొంతవడినుచితప్రసంగ
మ్ములఁ గాలమ్ముఁ బుచ్చుచుండి రట్టియెడ నమ్ముని కెలననున్న లక్షణం
గాంచి నృపున కిట్లనియె.

ఉ॥ ఈయెలనాగ పెండిలికినీడయి తోఁచెడిఁ బెద్దలెల్ల నా
హాయనఁబొల్చు నూత్నమదనాంచితు నొక్కకుమారకున్ జగ
ద్గేయునిఁజూచి సర్వజనగేయముగా నిఁకనైనఁ బెండిలిన్
జేయక మిన్నకుంట తగునే? నరపాలకులావతంసమా! ౩౭

క॥ అన జనవరుఁడిట్లను నో
యనఘా! తగునట్టి నరవరాగ్రణిసుతునిన్
జననుతుని మీరలారసి
వినిచిన నవ్వానికిచ్చి పెండ్లియొనర్తున్. ౩౯

చ॥ అనవుడు మౌనియిట్లను ధరాధిప! మానులమైనమాకున
చ్చినపురుషుండు ప్రాకృతులు సెప్పెడివారలఁబోలె మీకు న
చ్చునొ యటుగాదొ నామదికిఁజొప్పడువాని వచింతు నాతఁడి
క్కనకనిభాంగికిం దగినకాంతుఁడటంచుఁ దలంతునెంతయున్. ౪౦

ఉ॥ ద్వారక నేలువాఁడు సముదారగుణాఢ్యుఁడు మేలువాఁడు నా
కారము చెప్పనేల రతికాంతునిఁ గన్న మనోహరుండు దు
ర్వారరిపుప్రకాండమదభంజనుఁ డాతని కన్న మేటి యీ
ధారుణిఁ గాను నాకముఖధామములందుఁ గనన్ వినన్ జుమీ. ౪౧

ఉ॥ ఆతనికాతఁడే ప్రతి సమస్తవిధమ్ములఁ ద్వత్కుమారికా
రీతియుఁ జూడ నాతని వరింపఁగ నెంచెడియట్లఁ దోఁచు మే
లీతరుణీశిరోమణికి నీడతఁ డావరిభూతశంబరా
రాతికి జోడు నీతనయ రాజవరేణ్య! యెఱుంగఁ జెప్పితిన్. ౪౨

క॥ కాని యొకసందియము కల
దీనరలోకాధిపతుల కెల్లరకును న
మ్మా నిజననుతుఁడు గొల్లఁడు
గానిన్నృపుఁడు గాఁడఁటంచుఁ, గలదివచింతున్. ౪౩

క॥ నారాయణుండు ధరణీ
భారము వారింప యాదవకులమ్మునఁ జె
న్నారెన్ గృష్ణుండన నీ
కారసి తెల్పితినిఁ గడురహస్యంబైనన్ ౪౪

క॥ చకితులగు లోకులకు వెలి
వక తీఱదుగాన నొకయుపాయము కడునె
న్నికయగు గతిఁ దెల్పెద వా
రక చాటింపుము స్వయంవరము జగమెల్లన్ ౪౫

ఉ॥ నీకొమిరెన్ వరింప ధరణీపతులెల్ల రహంక్రియామదో
ద్రేకమెలర్పరాఁగలరు తెల్లముగా నవుడీవు మత్స్యయం
త్రాకలనమ్మునన్ జయమునందిన సుందరుఁడీ కుమారికన్
జేకొనునట్లుగాఁ బ్రతినచేయుముపాయము న్యాయమైతగన్. ౪౬

ఉ॥ దానికిఁ గృష్ణుఁడొక్కరుఁడు దక్కఁ దదన్యులశక్తులాతఁడ
మ్మాని జలమ్మునందుఁ గని యువ్వరవీధిని మత్స్యయంత్రముం
బోనరుకంగలాఁడతని పోడిమి యన్యులకబ్బనేర్చునే
యానరరథ్యచోదకునికడ్డమె? యెంతటి రాజచంద్రులున్. ౪౭

మ॥ జయలక్ష్మీలలనామనోహరుఁడు కృష్ణస్వామి నీపుత్రికిన్
బ్రియుఁడై యొప్పెడి నిక్కమియ్యది నృపుల్ పేరెత్తి పైవచ్చినన్
లయమందింపఁగఁ జాలకున్నె శిశుపాలధ్వంసి నీకేల ని
ర్భయమారీతి నొనర్పుమిట్లు, శుభముల్ వాటిల్లు నాయానతిన్. ౪౮

క॥ అనుపలుకులు విని నృపవరుఁ
డనుమోదము చెందె మానియరిగెం దనయి
చ్ఛను లక్షణకున్ మనమ
మ్మనసిజజనకుపయి మాటిమాటికిఁ బ్రాలెన్ ౪౯

తే॥గీ॥ అంత నరపతి పురమునకరిగె లక్ష
ణాంగనామణి యంతఃపురాంతరమున
కేగెఁ జెలికత్తెలందఱు నిండ్లు చేరి
రరుణుఁ డరుణప్రభాంకితకిరణుఁ డయ్యె. ౫౦

ఆశ్వాసాంతపద్యములు.

క॥ షార్ష్ణి భాషాప్రజ్ఞో
త్కర్షాకర్షిత యశోధికా శంకరసం
కర్షణసమబుద్ధియుత య
మర్ష స్వీకృతివిరహిత మానితచరితా. ౫౧

స్రగ్విణి॥ పాకనాట్యన్వయా బంధురాలంక్రియా
శ్రీకళత్రాంఘ్రిసంసేవనాప్తోదయా
గోకిరెడ్డ్యాప్తసంగుప్తకీర్తి గుణా
లోకనైకప్రియా లోలుభతాప్రియా. ౫౨

పంచచామరము.

ధరామరస్థిరాదరా వృథావిధోక్త్యనాదరా
నిరంతరానురక్తిచిహ్న నిత్యపోషితప్రజా
వరాభిధేయవస్తుతత్వపండితా యశోన్వితా
ధరావరేశ్వరా సమస్తధర్మమర్మభాస్వరా. ౫౩

గద్య.

ఇది...శ్రీ తిరుపతివేంకటీయ లక్షణాపరిణయంబను
మహాప్రబంధమ్మునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము
సంపూర్ణము.

శ్రీరస్తు.

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః.

తిరుపతివేంకటీయము.

లక్షణాపరిణయము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీకర లోకోన్నత సుగు
ణాకర యౌవనకలావిహార సుకవితా
పాకవివేకముగలకవి
రాకకలరు వేల్పుగిడ్డి రామారెడ్డీ.

తే॥గీ॥ అవధరింపు మనంతరం బబ్జబంధు
నందు రాగాతిశయ మెక్కుడై చెలంగె
స్వగతుఁడగు హరి వరుఁగఁగోర గమకించు
లక్షణకుఁగలరక్తిఁ దెల్పనె యనంగ. ౨

క॥ అంబుజబంధుఁడు పూర్ణత
రంబై యర్థమయి కొంతరాణించియు సూ
క్ష్మంబై తగుబింబమునఁ గ్ర
మంబుగఁ దాఁబశ్చిమాద్రిమాటున కరిగెన్. ౩

క॥ హరిదశ్వుఁడు తనగృహమున
కరుదెంచెనటంచుఁ బశ్చిమాంబుధి మణులన్
గరమునఁ గానుకొసంగఁద
దరుణచ్ఛవిఁబొల్చెననఁగ నరుణుండెసఁగెన్. ౪

తే॥గీ॥ పశ్చిమాచలమునఁ గాంతిపంథపల్లఁ
గాని తూరుపుఁగొండరిక్తదశనందె
"ఒకఁడు చెడిపోవుపైఁగాని యొకఁడు బాగు
పడుటలే" దని జనులాడుపలుకు నిజము. ౫

తే॥గీ॥ వారకాంతనువదలి యంభోరుహాప్తుఁ
డరిగినంతన యుద్ధాని నంటుకొనఁగఁ
దమమరుగుదెంచె, వారకాంతలకుఁ దగిన
వాఁడువీడిన దురవస్థ వచ్చుటరుదె. ౬

ఉ॥ అంబుజముల్ చలించెఁ బతగావళి గూళ్లకునేగుదెంచెఁ దీ
రంబులనుండి విప్రులు కరంబుల దంబుగ నీరుకావివ
స్త్రంబులసంపుటంబులుపొసంగ గృహంబుల కేగుదెంచిర
భ్రంబున సంజతగ్గె విరఁబాఱెఁదమంబు క్రమంబుగా దెసల్. ౭

తే॥గీ॥ కొండలన్నియుఁ గాటుకకొండలయ్యెఁ
జెట్లులన్నియుఁ జీఁకటిచెట్లులయ్యెఁ
బండులన్నియు నేరేడిపండులయ్యె
నేమనఁగవచ్చుఁ దామసిదీమసంబు. ౮

ఆ॥వె॥ జలజ జలజబంధు శరదాభ్రములయందుఁ
గలుగురాగమెల్లఁ గలసి జార
జారిణీ మనఃప్రచారంబుగావింపఁ
బోలు లేకయున్నఁ బోవుసెట్లు. ౯

తే॥గీ॥ గగనమునుగని పెకలించి కాలపురుషుఁ
డందుఁగలవజ్రములఁబఱు నమరఁబెట్టు
చున్నపోలికఁ గ్రమముగా నొక్కటొకటి
గాఁబ్రకాశించెఁ దారకల్గములుగట్టి. ౧౦

చ॥ వెలవెలబాఱెఁదూర్పుదెస వేవిళులొప్పినమీఁద గర్భిణీ
లలనమొగంబువ్రాలె శుభలక్షణలక్షితుఁడైదిగంగనా
తిలకముసొంపునన్ దగి ప్రతిక్షణవర్ధితకాంతిసంపదల్
చెలఁగఁగఁజందురుండువొడిచెన్ సగపాలుతమంబడంగఁగన్. ౧౧

క॥ కలువలపాలిఁటి పున్నెము
కులుకుంజవరాండ్రపాలికోరిక గజదొం
గలపాలిఁటి మృత్యువు వె
న్నెలరాయఁడు వెలిఁగె విరహిణీశత్రుండై. ౧౨

క॥ కేరెఁ జకోరములెల్ల వి
చారమ్మునమునిఁగెఁ జక్రజంపతులు జలం
బూరెన్నెలరాలన్ జే
కూఱెన్ దంపతులకింపు కొలఁకులు తేఱెన్. ౧౩

తే॥గీ॥ పద్మినీకాంత తనుఁజూచి పవలునవ్వ
రాత్రినగసాగెదానిఁ గై రవిణిచెలఁగి
యేరికేనియు నమవసయేగుమీఁద
రాణనెసఁగెడిపున్నమ రాకపోదు. ౧౪

వ॥ ఇట్లు చందురుండు విజృంభించుటయు.

ఉ॥ నారదుఁడేలవచ్చె? జననాయకుప్రోలకు, వచ్చెఁగాక తా
మారునిఁగన్నసుందరునిమాటల నెత్తఁగనేల? యెత్తఁగా
కారమణీమనోహరునియందము నామది కెక్కనేల? "నా
కోరికదీర్చువారెవరొకో? యిపు" డంచు మదిందలంచుచున్. ౧౫

మ॥ అనురాగంబది కన్నుఁగానదు మనంబామిట్టుపల్లమ్ములన్
గనకెచ్చోటకునైననేగు నిఁకవేడ్కల్ మంచియున్ జెడ్డయున్
మునుపేనేరవు మన్మథుండు చపలాత్ముండెంతయున్మూర్ఖుఁ డం
గనలన్ లోకువఁజేసి మీఁదఁబడు శక్యంబే? నివారింపఁగన్. ౧౬

క॥ అనిపలుదెరఁగుల మనమున
జననాయకపుత్రి ప్రబలసంశయడోలా
వినిహితమగు తనహితమున
కనుమతలగు చెలులులేమి నటుచూచుతఱిన్. ౧౭

ఉ॥ నెచ్చెలు లేగుదెంచి ధరణీవరుపుత్రికఁ గాంచి తద్విధం
బచ్చుపడంగ నెంచి ప్రియమారఁగ డగ్గరఁజేరి యెంతయున్
బొచ్చెములేనికూర్మి బొలుపున్ దెలుపన్ విరహాగ్నిపైవయిన్
హెచ్చఁగఁ బచ్చవింటిదొర హెచ్చులునున్ బయిపెచ్చులై తగన్. ౧౮

క॥ పొదలుటకు సంశయించుచు
ముదితకుఁ దామిట్టులనిరి ముద్దియలు బళీ
యిదియేమివింత? తాపా
స్పదమయ్యె లతాంగి! మేను క్షణకాలమునన్. ౧౯

చ॥ కుచములఁ దారహారములఁ గ్రొంబొగ రేఁగుట యేమి? చందనం
బుచిటిలు టేమి? మేను తెలుపుం బలుపెక్కుట యేమి యింతలో
విచికిలగంధి నీకుఁ గనువేఁదుఱు గల్గినహేతు వేమి? యిం
తచపలతన్ వెసంగను విధంబది యేమొ? యెఱుంగఁ జెప్పుమా. ౨౦

క॥ నీవైఖరి చూచిన నీ
భావంబల తుంటవింటివానికి నిలయీ
భావము గనెననితోఁచెడిఁ
బైవారమొ? యేమునీకుఁ బద్మదళాక్షీ. ౨౧

క॥ కావున నీ నెమ్మదిఁ గల
యావత్సంగతులు చెప్పుమందుఁగల కా
ర్యావసరము గనుఁగొందము
నీవారికిఁ దెలియకుండ నీరజనేత్రా. ౨౨

వ॥ అని గ్రుచ్చిగ్రుచ్చి యడుగు నెచ్చెలులకచ్చెలి యున్నగ్రన్నన నిట్లనియె. ౨౩

ఉ॥ చెప్పెడిదేమి నాకుఁగలచేవయుఁ ద్రోవయు మీరకాదె? మీ
యొప్పనికార్యమందు మదినుంచెడిదాననె? మీకుఁ జెప్పటల్
తప్పునె? తప్పుగల్గునె? విధానమెఱింగిన ప్రోడలైన మీ
రెప్పనిసేయఁజాల? రిదియెంతటికార్యము మీరు పూనినన్. ౨౪

ఉ॥ నారదమౌని వచ్చి జననాయకుముందరఁ గృష్ణుచర్య లిం
పార విపంచికారవము హాయిగఁ గూర్చి వచించెఁ, జించెన
మ్మారుఁడు నామనంబు పలుమారు శరమ్ములనించినించి, యో
సారసగంధులార! యొకసఖ్యము చేసెద రేమొ? నెమ్మదిన్. ౨౫

చ॥ అవనివరుండు నమ్మునివరాగ్రణియాన స్వయంవరమ్ము సే
యవలయునంచు నెంచె నపుడా మురవైరి యనుగ్రహించి యీ
యవనికి రాకయున్న మనమానలఁ జేసెడిదేమి వానికో
క్కవిషయమౌనె? నావలపుకాంతలు నేనకువేలు గల్గఁగన్ ౨౬

సీ॥ ఎదుటఁ బొమ్ముదిగక నెమ్మదికెక్కు పలుతక్కులొదవించు రుక్మిణీయువతి
కన్నఁ, దొడఁజేరి కడుమీఱి గడిదేరి ప్రోడయై ప్రేమచూపెడి సత్యభా
మకన్న, నును కెంపుకనునింపులను జూపు నుంకించి భయపెట్టి కలఁచు
జాంబవతికన్నఁ, జలమూని తలఁపాని వలపేని యతిఁజేసి లీల నోలార్చు
కాళిందికన్న;

తే॥గీ॥ నెచటదొరకిన నచటన యిండ్లకడకు
లాగికొనిపోవు గొల్ల యిల్లాండ్రకన్నఁ
జక్కఁదనమున్నదాననో? చాకచక్య
మున్నదాననొ? యేను దామోదరునకు. ౨౭

వ॥ అని పట్టరానితమకమ్మున నెట్టకేలకు గుట్టుచెడి వెట్టగదుర నెట్టుకొని యి
ట్టునట్టునుదోఁపమిఁ దనలో. ౨౮

సీ॥ ఆరుక్మిణీదేవి కధరంబవైతేని యధరమా! తదధరసుధ లభించు
నా సత్యభామకు హస్తంబవైతేని హస్తమా! యతనికేలంటఁ గల్గు
నా జాంబవతికి వక్షోజంబవేని వక్షోజమా! తన్నఖాంకురములొలయు
నా సుదంతకుఁ గన్నులై జనించితిరేనిఁ గనులార! యతనిఁ గన్గొనఁగ నబ్బు;

తే॥గీ॥ తుదకు నొక గొల్లసుపతికిఁ బదములైతి
రేని చరణమ్ములార! యాజేనిమౌళి
మానన లభించు నారీతిమాని నన్ను
నాశ్రయించితిరేమి భాగ్యమ్ము గల్గె? ౨౯

ఉ॥ ఎంతటిసోయగంబొ? మఱియెంతటిచక్కని చాకచక్యమో
యెంతటివింత సంతసమొ? యెంతమనోహరతావిశేషమో
యెంతటిశ్రీవియో? మఱియు నెంతకునెంతయుఁగాకయున్న న
క్కాంతలు నన్యకాంతలును గంతుని మంతనమందునుంతురే. ౩౦

మ॥ మదనుందిట్టఁగరాదు కోయిలలతో మార్కొడ్డఁగారాదు నె
మ్మదివారింపఁగరాదు కోర్కెలవసన్ మర్దింపఁగారాదు దు
ర్మదముంగ్రిందుగఁ జేయరాదు తనకామం బన్యులౌ వారితో
మొదలేచెప్పఁగరాదు కష్టమకదా? పూఁబోఁడిమైపుట్టుటల్. ౩౧

క॥ మదనా! నీకిది యెంతయు
నదనా? నీవంటివాని కనదలమీఁదన్
గదనార్భటి తగునా? యా
పదనాటినవారిమీఁద బాహుబలంబా. ౩౨

క॥ పొలయలుకలుగల కలుకుల
కలఁక వెలికిఁగొలువుతలఁపుగలిగింపఁగనిన్
గలిగించెను జలజాసనుఁ
డిలవెలియగు జలజముఖుల నేచెదవకటా. ౩౩

క॥ కలసిమెలసి చెలరేఁగెడి
తలునీతలునులకు వలపుతలఁపులు పైపై
నెలయించినఁ గలుగును నీ
కిలఁజలనము లేనికీర్తు లిక్షుశరాసా. ౩౪

చ॥ భుజములుతీటవట్టినను బోరఁగరాదె? పురారితోడ నీ
రజముఖులా? భవచ్ఛితశరమ్ములదాడికిఁ దాళువారు నీ
విజయమెఱుంగమే? యజుఁడు విష్ణుఁడు రుద్రుఁడు నీకుదాసులౌ
ర! జగములెల్లగెల్చి యొకరామపయిందగునా? ప్రతాపముల్. ౩౫

శా॥ రా జీవంబయటంచు వైచెదవు తద్రాజీవముల్ జీవమా
రా జాగేల? యటంచు జీవమును గ్రూరంబై వెలింజేయునో
రాజీవాస్త్ర! భవద్వినోదములు మార్జాలంపుసయ్యాటలై
రాజీవాక్షుల నేచుచున్నవిది ధర్మంబౌనె? సీబోటికిన్. ౩౬

వ॥ అని చంద్రునుద్దేశించి.

తే॥గీ॥ తండ్రిజీవనదాత నీధామమెన్న
జీవనదమార్గమాకృతిశ్రీవిజీవ
నస్వరూపమ్ము నీకు ననాథజీవ
నాపహరణంబు యుక్తమానా? శశాంక. ౩౭

తే॥గీ॥ పంకజములకునీకును బద్ధవైర
మట్టిపంకజసాయకు ననుసరించి
చేవచూపెదవౌర! రాజీవవైరి
వరమశత్రులుగలసినఁ బ్రతుకఁదరమె. ౩౮

చ॥ సహజకళంకమంది గురుసామజయానను గూడి యామినీ
విహరణశీలివై దివిభువిన్నిలుపోవకయున్నయట్టి నీ
యహమికకంగనామణులునా నొకలెక్కయె? యింతయేల? నీ
యిహాముపరమ్మునుంగనని యెడ్డులనేమన నేమిలాభమా. ౩౯

చ॥ ఎదుటికివచ్చి పుష్పముల నింపుజనింపఁగఁజల్లినట్టి య
మ్మదను మహోగ్రకోపమున మాపినయాపురవైరి యెప్పుడున్
గదలకత్తికెక్కినిఁ గాదనఁడాగ్రహమూనఁ డక్కటా
మదినొకలంగధారివని మాటికిఁదానభిమానమూనెనో. ౪౦

క॥ అని చందురునిం బలుమఱు
గినిసిపలికి చెవులుచించుకిరమ్ముల మిం
చినగతిఁగేరెడి పికములఁ
గనులెఱ్ఱఁగఁజేసి యనిలుఁగని యిట్లనియెన్. ౪౧

క॥ చలమూననేల? మలయా
చలమారుతమా! వియోగచలమానినులన్
బలమాఱఁజేయు టిదియొక
బలమా? కలమాటతెల్పు పథికులఫలమా. ౪౨

ఉ॥ ఈగతిదూతిమాటి యొకయింతయుఁదాళఁగలేక మూర్ఛవ్రా
గాఁగని నెచ్చెలుల్ చలువగందము గుబ్బలఁబూసి సీతలో
ద్యోగములెన్ని యేనియును తోఁచినవట్టునొనర్చి తేర్చి యిఁ
కేగతినిర్వహింతుమని యెంచి తలంచుచు నున్నయంతటన్. ౪౩

తే॥గీ॥ కెలనఁ బంజరముననున్నచిలుక వలికె
నేల? యీలీలయోజింప నేనుగల్గఁ
గృష్ణునెఱుఁగనె? ద్వారకకేగలేనె?
కార్యమునుబొత్తువఱచెడి గతులెఱుఁగనె? ౪౪

ఉ॥ మున్నొకనాఁడుచూచితిని ముచ్చటమీఱఁగ ద్వారకాపురం
బన్నగవైరిప్రోలు నగజాధిపువీడు రమేశురాజధా
నిన్నగఁజాలునన్నగరినిచ్చలుఁగోపురమున్న భూసురుల్
జన్నములందుఁబ్రోడలు విశాలయశుల్ నిగమాంతకోవిదుల్. ౪౫

ఉ॥ వారలపాండితీమహిమ వారలయోగ్యత వారితీరు న
వ్వారికులానువర్తనము వారలతేజము వారిసంపదల్
వారికుటుంబవైఖరులు వారివరోపకృతిస్వభావముల్
వారిజసంభవుండయిన వర్ణనసేయఁగలేఁడొకింతయున్. ౪౬

క॥ అదియేమివింతయో యొక
పదియేడులు వచ్చువఱకె పదమున్ క్రమమున్
గదముట్టఁజెప్పనేర్తురు
చదువులకిక్కలగు బ్రహ్మచారులు నగరిన్. ౪౭

ఉ॥ కత్తులపైఁబరీక్షనిడఁగాఁ దగు వేదము, శాస్త్రమన్నమీ
చిత్తమువచ్చినంత యికఁజెప్పెడిదేమి కవిత్వమన్న పే
రెత్తి జయింపశక్యమె మఱెవ్వరికేని, సమస్తవిద్యల
ప్పత్తనభూసురాగ్రణులపాలనరాదె? మఱింతయేటికిన్. ౪౮

ఉ॥ రాజులకేమి? సంపదలరాజిలువారలు లేరె? తత్పురిన్
రాజులు నిర్జితప్రథితరాజులు రక్షితవేదశాస్త్రవి
ద్రాజులు సమ్మదాయితవరాజులు సంపదలందుమేటిరా
రాజులు కీర్తినిర్మలితరాజులు రాజులుభోగసంపదన్. ౪౯

తే॥గీ॥ కోమటులసంపదలను బేర్కొనఁగనేల
యాదియంతమ్ము నొందియు నాదియంత
మునుగనక మధ్యమమ్మైచను ననేక
ములు మణులు వజ్రములు రత్నములును నెలమి. ౫౦

తే॥గీ॥ విష్ణుపదజులు సదసద్వివేకమెఱిఁగి
తగుననంతాప్తిచే మహాహ్లాదయముగాంచి
విధునిసంసేవనముగల్గి విధివిహితగ
తులనతులవైఖరుల నొప్పుదురు పురమున. ౫౧

ఉ॥ అప్పురివారకామినుల యందముచందమటుండనిండు బల్
కుప్పలుగాధనంబు పదికోటులలోసంగినఁగాని నీచునిన్
జెప్పలువిప్పిచూడరుసరేకద! విద్యలుసూపిద్రవ్యమున్.
గొప్పగసంగ్రహించి యనుకూలురఁగూడి సుఖింతురెంతయున్. ౫౨

ఉ॥ అందమునందుఁ దన్నగరమందలి గొల్లవెలందులే మరు
చ్చందనగంధులం గెలువఁజాలుదురన్న ధనాంగనామణీ
బృందమునెన్ననేల? పురవీధులఁ బూవులనమ్ముబోఁట్లతో
డందులఁదూగనేర్చునె బెడంగున రంభయు గింభ యేనియున్. ౫౩

ఉ॥ పూవులతోటలా? ముదముఁబుట్టఁగఁజేసెడి మేటితావులా
బావులతీవులా? మణులుపన్నిన మేల్మికడానిమేడలా
మావులతావులా? మధురమంజులకోకిలకాకలీకల
ద్రావములా? మనోహరము తత్పురమెన్నఁట నెన్నిచూచినన్. ౫౪

క॥ ఆపురమునేలికొనెడి మ
హాపురుషుఁడుకాఁడె? కృష్ణుఁడనఁగ, నతనితో
రూపమున నన్యవిధమున,
నేపురుషులు సాటివత్తురే భువనమునన్. ౫౫

సీ॥ పురిటింటనున్నయప్పుడ పూతననుఁ గొట్టి మేటివిఖ్యాతిచే మించినాఁడు
అతిబాల్యమైనప్రాయమున మద్దులఁ గూల్చి యందరానియశమ్ము నంది
నాఁడు, అంతకింతైనప్రాయమ్ములోనన దావదవము మ్రింగి ప్రశస్తిఁ
దవిలినాఁడు, అంతకొక్కింతహెచ్చైనప్రాయముననే నగమెత్తి సత్కీ
ర్తినెగడినాఁడు;

తే॥గీ॥ కాళియాహిమదంబడఁగంగఁ ద్రొక్కి
గంసుహింసించెఁ దనవారికష్టముడిపెఁ
బెండ్లియాడెఁ గుచేలుఁగుబేరుఁ జేసె
నాతఁడగుఁగాదె? శ్రీకృష్ణుఁడతివలార. ౫౬

క॥ పదియాఱువేలచెలులకు
మదనుండై వెన్న పెరుఁగు మఱపించి ముదం
బొదవఁగఁ దిని బలిసిన కో
విదమాన్యుఁడతండు గుఱుతు వేఱేక నేలా. ౫౭

ఉ॥ ఆతనిచిత్రమే మొ. యొకఁడయ్యును నందఱికన్నిగూపులై
వ్రేతలసొక్కఁ జేయుచును వేయువిధమ్ముల మెప్పులంది త
చ్చేతములందు నెప్పుడువసించు నటంచును జెప్పవింటిమా
జ్ఞాతులఁ జూడఁబోయి యొకనాఁడు నిజమ్ముగనమ్ముఁ డింతయున్. ౫౮

చ॥ అను శుకరాజుమాటలు హృదబ్జముబిట్టలరింప నెచ్చెలుల్
విని గదియంగఁ జేరి పృథివీవరుపుత్త్రికఁ గాంచి నీమన
మ్మునఁగలకోర్కెలింపలరఁ బూర్తియొనర్పఁగ బూనినట్టినీ
యనుఁగుశుకమ్ముమాట వినవమ్మ మనఃపరితాపమాఱఁగన్. ౫౯

చ॥ పులుఁగులకిట్టికార్యములు పూనఁగఁ జెల్లదటంటు నెంచఁగా
నలనడదల్లనాఁడు దమయంతికి నన్నలుతోడ నేస్తముం
గలుపదె, యొక్కయంచ? గనఁగా నివిక్రొత్తలె? తత్తదున్నత
స్థలములకేగఁ జెల్లునె? వెనన్ మఱియొక్కరి కెంతవారికిన్. ౬౦

శా॥ ద్వారమ్ముల్ పనిలేదు కోటలనినన్ దాఁటుల్ తపంతస్థితా
గారంబుల్ సారశంక లేదు పులుఁగుల్ గాకిట్టికార్యమ్ము లె
వ్వారల్ దీర్పఁగలారు? నీమనమునన్ బాటిల్లుతాపమ్ము నీ
కీరాగ్రేసరుతోడఁ జెప్పఁదగదే? కీరేశ్వరాలాపినీ. ౬౧

ఉ॥ అమ్మరో! యిట్టికార్యములయందిటు జాగొనరింపరాదు వే
గమ్ముగనీమనోరథము గాదిలిచిల్కకుఁ జెప్పవంపు జా
లమ్మొనరింపఁబోకుము విలంబము చెట్టయగున్ ,,శుభస్యశీ
ఘ్రం'' మ్మనిచెప్పిరన్ వినవుగాతడవాయె నిశీథమేగెడిన్. ౬౨

క॥ అనిమాటిమాటికిని బో
ధనచేసెడిచెలుల విసువుదనరఁగఁగని నె
క్కొని మఱియు మఱియు బోధిం
చిన మెల్లనఁ జిల్కతోడఁ జెలియిట్లనియెన్. ౬౩

క॥ రమ్మనుమీ సైపుట భా
రమ్మనుమీ విరహమతిభరమ్మనుమీ వా
రమ్మనుమీ న్యవధి సుదూ
రమ్మనుమీపురి స్వయంవరమ్మనుమితగన్. ౬౪

క॥ చలమనుమీ మరునకు ని
శ్చలమనుమీ మన్మనంబచలమనుమి దృగం
చలమన్యులపై నిదిచం
చలమానినిగాదటంచు శౌరికిఁ జెపుమీ. ౬౫

క॥ మ్రొక్కితిననుమీ తనకుం
దక్కితిననుమీ విశేషతాపభరమునన్
సొక్కితిననుమీ మిగులన్
జిక్కితిననుమీ స్వయముగఁ జెప్పితిననుమీ ౬౬

క॥ అనుమానమేల? నిక్కము
నినుమాననటంచుఁ బలికె నెలఁతుకపేర్మిన్
జనుమాన మొసఁగుమనుమా
చనుమా కనుమా కృపానుసారిన్ శౌరిన్. ౬౭

క॥ విరులరులు వసులునుసులు హి
మరుచియునహిమరుచి పికమాద్యద్భృంగ
స్వరమురుభీకరతరమే
మఱి కిదియంతయును దెల్పుమా నరహరికిన్. ౧౮

ఉ॥ అనియనువన్ శుకంబరిగె నంచితసంచితపుణ్యగణ్య స
జ్జనధననందనందనలసత్ప్రదపద్మరజోనుషంగస
ద్మనిభృతవాసభాసురమదభ్రమదాప్సుసుగానదూనదే
వనిచయమై తనర్చునలద్వారకకున్ గనుబంతచారియై. ౧౯

తే॥గీ॥ కుక్కుటములంతఁ గొక్కురుకోయటనియొ
దిక్కులందించుకించుక తెల్విదోఁచెఁ
జుక్కవ్రెడిచెఁ బోటుక్కనఁజూడఁజూడ
దీపములు తెల్లవారె సంతాపమాఱె. ౨౦

శా॥ చోరుల్ తాఱిరి తారకల్ జుణిగెఁ గచ్చున్విచ్చెఁగాజారిణీ
జారుల్ వాఱిరి మాఁగుఁడున్ మఱలెఁ గాసారంపుఁదీరమ్ములం
బాఱుల్ సేరిరి దూరమేగుపథికుల్ మార్గమ్ములంబట్టి రం
భోరుట్సారభపూరపూరితములై పొల్పారెనుందెమ్మెరల్. ౨౧

సీ॥ అభిసారికాంగనావ్యభిచారములు తగ్గెఁ దమము తూరుపుపర్వతమ్ము
డిగ్గెఁ, గువలయమ్ములరంగు దవుదవ్వులమణింగె వెడవింటివాని యాగ
డమడంగెఁ, బద్మినీకాంతకుఁ బ్రాయంబునిండారె నంబుజారికి వైభ
వంబుతీఱె, నేకీభవించుచుఁ గోకముల్ చెలరేఁగెఁ గుడ్లగూబలు కొండ
గుహలడాఁగె;

తే॥గీ॥ రంగుమెయి మత్తునస్తువుల్ బ్రింగిబ్రింగి
యొడలెఱుంగనిరతముల బడలిబడలి
తెలివిఁగనలేని బలుసోమరులకుఁదక్కఁ
దెల్లముగనెల్లవారికిఁ దెల్లవారె. ౨౨

ఉ॥ రంగుగఁ దూర్పుకొండపయిరాజిలు చెట్టునఁబుట్టినట్టి నా
రంగఫలంబనంగఁ గడురమ్యములౌ నరుణప్రభాచ్ఛటల్
నింగినిఁబర్వ బంకజవనీకమనీయత మాటిమాటికు
ప్పొంగనహస్కరుండు పొడుపుంగనెఁ జక్కవలొక్కలైతగన్. ౨౩

తే॥గీ॥ ప్రాఙ్నగము సూర్యుఁడనుపుత్రుఁ బడయుకతన
సంతసమ్మున దిక్కులకంతరక్త
రాంకవమ్ములు బహుమతి రాణనొసఁగె
నాఁగ నీరెండ చెన్నారె నాల్గుదెసల. ౨౪

ఉ॥ అంతకు లక్షణాసతియు నాబిడ నెచ్చెలులున్ దిగంతర
ప్రాంతనిషక్తదృష్టులయి పల్మరు కీరము రాకచూచుచున్
గంతుదురంతతాపమునఁ గ్రాఁగెడి రాతనయున్ బ్రమోదిత
స్వాంతనొనర్ప నేగిరి వసంతునికోటకుఁ బూలతోఁటకున్. ౨౫

సీ॥ గొలలచేఁదూఁగుకదళికల్ ఫలమ్ములఁగొమరారునారికేళములగములు,
చేయెత్తునిడుపువ్రచ్చెడి పూగములు కిసాలయములఁ దగురసాలంపుఁ
దరులు, పూలఁబిందెలఁబిండ్ల వ్రాలెడి పనసలు పండినచెఱకులఁ బ్రబ
లుమడులు, నడుగడ్డునకునుజొప్పడు పిల్లకాల్వలు కంటికినింపగువంట
చేలు;

తే॥గీ॥ చక్కనికొలంకులును మేటిచంద్రకాంత
ఫలకవేదులు కేళీకూళులు సుమాళి
మలరుకేళీగృహమ్ములు పొలుపుదెలుపు
వలపుజిలికెడియుద్యానవనమునందు. ౨౬

సీ॥ ఉభయపార్శ్వములందునొప్పారు మల్లికాపరితతిసౌందర్యంబు పారఁ
జూచి, దూరదూరమ్ముగాఁ గేరుకోయిలలతోఁ గాలఁదూఁగుమావుల
నరసియరసి, జలజలరాలు పుష్పములకుప్పల సౌరభమువ్రెల్చు పొగ
డవృక్షములుగాంచి, మలయవాయువులచేఁ గలయఁబర్వెడివరాగ
ములనొప్పెడి నికుంజములనెంచి;

తే॥గీ॥ తమ్మిపూదేనెఁగ్రోలి చిత్తమ్మునకు ము
దమ్మునందిమ్మునంగ్రమ్మ తుమ్మెదలర
నమ్ములకు నిమ్మయిన తటాకమ్ముపొంత
వింతయగుచంద్రకాంత శిలాంతరమున ౨౭

శా॥ కాలక్షేపముకోసమై సొగసులౌ కంసారిసంసారపుం
హేలల్ పాడుచు లక్షణాంగనకు నెంతేమోదముంగూర్చుచున్
వేళాకోళములాడుచున్ నృపసుతన్ వేమారునూరించుచున్
హాళిన్ దేల్చుచుఁగూరుచుండిరి వయస్యల్ కీరముందూరుచున్. ౨౮

ఉ॥ అంతట నేగుదెం చెరయమారఁగఁ గీరము దూరమౌపరి
శ్రాంతినొకింతయున్ గణనసల్పక, వచ్చెడిదాని నంబర
ప్రాంతమునందుఁజూచి ముదమందుచు నీకొకవందనేండ్లు హా
యంతలడంగెమాకుఁ బదివందలయేండ్లని రంగఁయున్ జెలుల్. ౨౯

క॥ అనునంతట నక్కీరము
వనజేక్షణకేలవ్రాలి నగరుచుచున్ గృ
ష్ణునిఁజూచితిఁజెప్పితి వ
చ్చునతండు స్వయంవరమ్ము చూచెడివేడ్కన్. ౩౦

వ॥ అనిసంక్షేపమ్ముగా ఫలితార్థమ్ముచెప్పిన నచ్చిలుకలకొలికి యచ్చిలుకం
గని మెల్లననిమురుచు నిట్లనియె. ౩౧

ఉ॥ ఏమనెశౌరి? నీవుమఱియేగతినేగితి? వేడనుండెనా
రామునిసోదరుం, డెటువిధానముగల్గె పదాబ్జువేలగో
పీమణులన్ భరించునలవేణువినోదికిఁ బూసగ్రుచ్చిన
ట్లీమెయిసర్వముం దెలుపుమీ శుకరాజకులావతంసమా. ౩౨

ఉ॥ రమ్మనిగారవించెనొ కరమ్మునసీవయి పోయిప్రాలితో
కమ్మలిఖించి యిచ్చెనొ? ముఖాముఖమాటలు సెప్పిపంపెనో
నమ్మెనొ? నమ్మలేదొ? మఱినావలపంతయు మూలముట్టుగా
నమ్మధుసూదనుండు నిజమంచుఁదలంచెనె? కూర్మినించెనే. ౩౩

ఉ॥ పోతి నిశీథమం దపుడు బోటులకూటములందు నమ్మురా
రాతి విలాససౌధముల రంజిలునాసమయమ్మునందు నీ
కాతనిదర్శనం బెటులనబ్బెనొ? యేగతివిన్నవించితో
చేతముచల్లనౌనటులఁజెప్పఁగరాదె సవిస్తరమ్ముగన్. ౩౪

చ॥ కువలయనేత్ర సారెకును గోరికలీరికలెత్త నీగతిం
దవిలి పునఃపునఃప్రకలితమ్మగు నాదరముం దురమ్ముగా
నవిరళమై రసప్రసరమైతగు వాక్యపరంపరన్ గడుం
జవిదళుకొత్తఁ బల్కినవెసన్ శుకరాజవతంసమిట్లనున్. ౩౫

క॥ ఏనరుగువఱకుఁ గారణ
మేనెఱుఁగనుగాని యాతఁడెఱిగినయటులన్
దానొకఁడు నొక్కఁడై యో
మానిని సౌధాగ్రమందు మసలుచునుండెన్. ౩౬

చ॥ ఎలమిఁ బచారుసేయు జలజేక్షణుదవ్వులఁగాంచి కార్యమున్
ఫలితమగుంగదాయనుచుఁ బక్షములన్ ధ్వనిరేఁగకుండ ని
శ్చలగతి నాతఁడున్నమణిసౌధము పొంతకునేగి తద్గవా
క్షలనడుమన్ దృగంచలముసాచి గృహాంతరమెల్లఁజూచితిన్. ౩౭

చ॥ చిలుకలుకొన్ని పంజరవిశేషములన్ గనుపట్టెనంత లో
పలికివెసన్ జనంగ నొకపద్మదళాక్షియు లేకపోయె నా
తలఁపున సందియంబగుఁగదా! యపుడేమి యొనర్పఁగావలెన్
జలజదళాక్షుఁడైన నొకచందనగంధియు లేకపోవునే. ౩౮

వ॥ ఇట్లు సంశయించి వెండియు.

సీ॥ కారుకమ్ములనేలఁగాఁజాలెనెమ్మేను నెమలిపింఛియము పెన్నెఱులనొప్పె
గరములశంఖచక్రములు పేర్మినెసంగె వనమాల గళముననెనసివేలె
కౌస్తుభంబక్షుపైఁ గళలనీనఁగసాగె శ్రీవత్సమునువింతచెలువుతెలిపెఁ
బీతాంబరంబు విస్ఫీతమైకనుపట్టె వేణువామోవిపై రాణనలరె

తే॥గీ॥ తక్కఁగలగొల్లదొరల బల్ టెక్కులెల్ల
చక్కనగుఫక్కిఁగప్పట్టె నిక్కమితఁడు
కృష్ణుఁడేయని యోజించి కెలననుండి
యెదుటవాఱిలితి నాతఁడునదిరిచూడ. ౮౯

చ॥ వెలఁదిరో యేమిచెప్పనగు వెన్నునివింతలు, నన్నుఁజూచి యో
చిలుక? భవత్సఖీమణికి సేమమె పెండిలి యానటెవ్వఁడ
య్యలికులవేణి కేన్నృపునియం దనురాగముగల్గె? నీకునుం
దెలియకపోదు నాకుఁ దగఁదెల్పుము పెండిలికేనువచ్చెదన్. ౯౦

చ॥ అనివదనమ్మునన్ బలుచనైనను లేనగవంకురింప నన్
గని యొకసక్కెపుంగతినిఁ గంజవిలోచనుఁడాడె నాతడే
యనువున నీమనోరథమునారసె దయ్యమెఱుంగు నాకుఁదోఁ
చెనపుడు నారదుండరిగి చెప్పెనటంచుఁ గురంగలోచనా. ౯౧

చ॥ అదియునుగాదునిక్క, మతఁడాతనితోనినుఁ జెప్పఁగాకనీ
మదిఁగలమర్మమెట్లతని మానసమంటె? నటుండనిమ్ము నా
కిది కడుఁబెద్దవింత! నను నీవనువం జనినట్టిదానిఁగా
నెదనెటునిశ్చయించె? జగదీశ్వరుఁ డాతఁడెఱుంగకుండునే. ౯౨

వ॥ అంత నేనును మహానుభావుండగు నతనికి నమస్కరించి వినయమ్మునని
ట్లంటి. ౯౩

క॥ దేవా! నీవెఱుఁగనికత
లేవిటన్ గలుగు? నీకు నేనెఱిఁగింపం
గావలయునె? పునరుక్తము
గావలయునె? యంచుఁ జెప్పఁగాఁ దొరకొంటిన్. ౯౪

తే॥గీ॥ భూసరోజముఖీమణి భూషణంబు
సప్తభూమికహాటకసౌధవరము
సకలసంపద్విభాసుర జనచయంబు
మద్రములకెల్ల తనరారు మద్రపురము. ౯౫

క॥ పాఱులుద్ధృతనిగమవ్యా
పారులు సమధీతనిగమపారులు జితకో
పారులు సమస్తశాస్త్ర
పారులుదారులు నజాతపారులునగరిన్. ౯౬

ఉ॥ అచ్చటిరాచవారు కలనైనను బోరులనోరగారు వి
వ్వచ్చునినైన మెచ్చరల భార్గవరాముఁడు నేఁడునున్నఁ బై
పెచ్చనిపించుకొందుమని బీరము బేరములాడుచుండ్రు కాల్
్రుచ్చినఁ బాఁపరాతలలకున్ దలవంపులొనర్తు రెంతయున్. ౯౭

ఉ॥ తాతలనాఁటి పాతులకతమ్మున నాతనికంద లేముగా
కాతఁడు మమ్ముఁబోలె ధనమార్జనచేసెనెయంచు నూరుసం
జాతపుజాతివారచట జక్కులరాయని లెక్కసేయరే
పాతులులేకయే ధనమపారముగా గడియించిమించుటన్. ౯౮

క॥ పాదజులెల్లరు ద్విజసే
వాదరు లత్యంతవిభవు లప్పురియందా
మోదింపఁ దగనివస్తువు
లేదొక్కటియేనియును నళీకంబేలా. ౯౯

వ॥ అట్టిపురమ్మున కధీశ్వరుండు.

క॥ కలఁడు బృహత్సేనధరా
తలనాథుం, డతఁడు మిగులధర్మాత్ముండా
లలితునకు నొక్కకూఁతురు
సెలఁగున్ లక్షణయటంచుఁ జెప్పఁదురా పెన్. ౧౦౦

ఉ॥ మాచెలియంచుఁ జెప్పికొనుమాటలుగావివి యామెఁబోలనా
మా చెలి యయ్యుమాసతియు మారునినారియు మారుగారు దే
వా! చెలులుందురాఁగద పదాఱుసహస్రము లప్పురమ్మునం
దాచెలియందమందలి పదాఱవతీరున మాఱనేర్తురే. ౧౦౧

వ॥ అనివెండియు.

సీ॥ నీలంపుమణులు మానెలఁతపెన్నెఱులంటి పడఁతిగుబ్బలు దబ్బపండు
లంటి, దానిమ్మగింజలు తరుణిదంతములంటి మగువకెమ్మోవి బింబఫల
మంటి, చెలిమిన్ననూఁగారు చీమలబారంటిఁ గలికివళుల్ తరంగమ్ము
లంటి, వనజాస్యనాసిక కనకపుష్పంబంటి వెలఁదికన్నులు పద్మదళ-
ములంటి;

తే॥గీ॥ సకియనెమ్మోము పూర్ణిమాచంద్రుఁడంటి
కొమ్మపెందొడలంటికంబమ్ములంటి
నడుమున్నంటిఁ బొక్కిలిసుడియటంటిఁ
దగునునీకంటి రమ్మనితగులుకొంటి, ౧౦౨

క॥ కరములు నీరజశోభా
కరములు గళమెన్నదరనిగళమగు నఖరాం
కురములు హిమకరరేఖాం
కురములు పదములును విజితకోకనదమ్ముల్. ౧౦౩

ఉ॥ బంగరుబొమ్మ సంపఁగులవట్టు చొకాటపుటిక్క మేలు మేల్
రంగులకుప్ప మారునిశరంబు రసంబులతేట వజ్రపున్
ముంగర నేరుపుందళుకు ముద్దులమూట వరాలపేట మా
యంగన, దానిఁబోలఁ గలయంగనలేదని నొక్కిచెప్పితిన్. ౧౦౪

ఉ॥ నారదమౌనివచ్చి జననాయకునొద్ద నొకింతగా భవ
చ్చారుతరప్రభావములచందమునందమునుందగన్ మనం
బూరఁగఁజేయుచుం దెలిపె నోయదునందన! తత్క్షణంబ నీ
పైరుచివెట్టె మాచెలియ, పట్టఁగ శక్యము గాదదేరికిన్. ౧౦౫

క॥ అళులనిన నులికిపడు నె
చ్చెలులన్నన్ గసరుఁ బికవిశేషధ్వనికిన్
దలఁకు శశియన్ననులుకున్
జిలుకలకొలికియళు కేమిచెప్పఁగవచ్చున్. ౧౦౬

చ॥ నిను నుతియించు నిన్ గసరు నీవనిన్ దలయెత్తిచూచుఁ దా
నినుఁ బలుమారునుం దలఁచు నీదుకథాసుధఁగ్రోలు నంతట
న్నినుఁగను నిన్నుమ్రొక్కు మఱినిన్నువినున్ నినుఁబాడు మాటికి
న్నినుఁబలవించు నివ్వెదకు నీమయమంతయు మాలతాంగికిన్. ౧౦౭

ఉ॥ చక్కనివాఁడవీవు నెఱజాణలజాణ నరేంద్రకన్య బల్
టక్కరివీవు సొంపగుబెడంగున మేటినృపాలబాల నీ
వక్కమలాస్యకుందగుదు వక్కమలాస్యయు నీకుఁజాలుఁ దా
మ్రొక్కెనుతించె వేఁడికొనె ముంచినఁదేల్చిన నీవసుమ్మికన్. ౧౦౮

క॥ అనినీచెప్పిన సంగతు
లను శతగుణముగ నొనర్చి లలితగతుల బో
ధనచేసి “వత్తునిట” కని
యనిపించితి హస్తమందు హస్తంబిడియున్. ౧౦౯

చ॥ అనిచిలుకాడుమాటలు హృదబ్జముబిట్టలరింప లక్షణా
వనజముఖీలలామ ముఖవారిజ మంకురితస్మితమ్ముగాఁ
జనవునఁ జిల్క కుక్కెరలు చక్కెరలుం దినిపించె నార్తకా
మినులకు దూతలొక్కతఱి మేటివరమ్ములొసంగు దైవముల్. ౧౧౦

తే॥గీ॥ అంతనెచ్చెలులిట్లని రాజనరేంద్ర
పుత్రితో “నీదుకార్యమ్ము పొత్తుపఱచి
నట్టి చిల్కకు సమ్మానమాచరించి
చిల్కతేజీదొరను వెలిఁజేయనగునె” ౧౧౧

మ॥ అనఁ జూజాయలనత్తలోదరియుఁ దానంగీకృతిం దెల్పె న
వ్వనజాస్యల్ నృపపుత్రితోసరసిలో వాలాయమోలాడి యొ
డ్డునకున్ వచ్చి కురుల్ విదిర్చికొని పట్టుంబుట్టముల్ గట్టి నె
క్కొని భూషల్ ధరియించి బొట్టులిడి కోర్కుల్ మిన్నుముట్టన్ దగన్

సీ॥ కిలకిలమనుచుఁగోకిలలుగూసెడిచోట నళివంపతులగానమమరుచోటఁ
జిలుకముత్తైదువుల్ గలసియాడెడిచోటఁ గేకులుపురివిచ్చికెరలుచోట
నల్లిబిల్లిగలతలల్లియొప్పెడిచోటఁ బుష్పపరాగంబువ్రేలయుచోటఁ
బిల్లవాయువులుసంప్రీతిఁజేసెడిచోటశారికల్ సురతముల్ సలుపుచోటఁ
తే॥గీ॥ వ్రాలఁబిండెలఁ దులఁదూఁగినేలకంటు
గుజ్జులేనును మామిడిగులుకుచోట
సపరివారమ్ముగాఁ బుష్పశరునినిలిపి
యతనివామాంకమున రతిననుపవఱచి. ౧౧౩

క॥ ఆవాహనాదివిధుల ము
దావహముగ మదనదేవునర్చించి సఖుల్
వూవుందోయిలిగొని యా
దేవునిమదినిల్పికొని నుతించిరిభక్తిన్. ౧౧౪

సీ॥ మదనాయ తారుణ్యసదనాయ శుభ్రాంశువదనాయ దేవ తుభ్యంన
మోస్తు, మారాయ వైరాగ్యచోరాయ భృతకీరవారాయ దేవ తు
భ్యంనమోస్తు, కామాయ సహచరత్సోమాయ విరహిణీవామాయ
దేవ తుభ్యంనమోస్తు, తరుణాయ సౌందర్యవరణాయ శంబరహ
రణాయ దేవ తుభ్యంనమోస్తు;
తే॥గీ॥ వంకరుహసాయకాయ తుభ్యంనమోస్తు
పద్మజాదినుతాయ తుభ్యంనమోస్తు
పరమపుణ్యకథాయ తుభ్యంనమోస్తు
భార్గవీనందనాయ తుభ్యంనమోస్తు. ౧౧౫

చ॥ నలు దమయంతితోఁ గలిపినావు సుదర్శనుతోడఁ జేర్మి లీ
లలువ్రేలయంగ నాశశికలాలలితాంగినిఁ గూర్చినావు నీ
విలఁగల యెల్లదంపతుల కేలికవై జగదాదిహేతువై
చెలఁగెడివాఁడ వీసతికి శ్రీహరి పొందొడఁగూర్పఁజాలవే. ౧౧౬

చ॥ అనినుతియించి యావనితలందఱుఁ గందళితాంతరంగలై
యనుఁగుసఖీమణింగలసి యంతిపురమ్మున నాపెడించి యా
జ్ఞనుగొని యిండ్లకేగిరి వెసన్ జలజాప్తుఁడు నంతఁదీక్ష వ
ర్తనుఁడయి మధ్యమాంబరపదమ్మున డంబుగనొప్పె నిచ్చలున్. ౧౧౭

తే॥గీ॥ అవనిపతి భోజనాదికృత్యములు దీర్చి
కవులు మంత్రులు పండితుల్ గలసికొలువఁ
దరుణశరదిందుముఖులు చామరలువీవ
నిండుకొలువుండెఁ గన్నులపండువలర. ౧౧౮

ఉ॥ నారదుఁడాడినట్టి వచనమ్ములు మంత్రులతోడఁజెప్పి మే
లారసి పుత్రికామణికి నాయదునందనుపై విరాళియున్
బాలుటెఱింగి చారులను బంచెఁ దగన్ శుభలేఖలిచ్చి వి
స్తారధరాతలేశ్వరుల సంఘములన్ బిలువంగ నత్తఱిన్. ౧౧౯

ఆశ్వాసాంతపద్యములు.

క॥ శ్రీశారదాకటాక్షా
వేశ సమావేశ సంప్రవృద్ధఖ్యాతీ
దేశాయి దేశముఖము
ఖ్యాశాశ్రుత బిరుదశాలి యాత్తగుణాళీ. ౧౨౦

చ॥ హితమితభాషితా పరిచితీతరహృద్గతభావవేత్తృతే
ప్సితసఫలీకృతిప్రతినివేశితగౌరవబుద్ధి నిష్కళం
కితచరితా కవిత్వరసకేవలతత్పర సత్పరాయణా
అతిపరిపక్వచిత్త పరమాద్భుతవృత్త మహాగుణోత్తరా. ౧౨౧

సగ్విణి. తాటికొండాఖ్య సద్గ్రామధామా నిరా
ఘాట సామర్థ్యయుక్తా మహాశాంత యు
క్త్పాటితక్రోధ సంప్రాప్తబోధా యస
త్ప్యాట విచ్ఛేదనాయత్త చిత్తాంచితా. ౧౨౨

గద్య.

ఇదిశ్రీ... తిరుపతివేంకటీయ లక్షణాపరిణయంబను
మహాప్రబంధమ్మునందు ద్వితీయాశ్వాసము
సంపూర్ణము.

పే	పం	త	ఒ	పే	పం	త	ఒ
7	19	దాజఁ	దాఁజ	8	12	మందిరప్ర	మందిప్ర
9	14	వారగుఱు నెఁ	నెఱుఁగువార	10	7	వృద్ధిబొం	వృద్ధిఁబొం
16	12	మునకు	ములకు	19	4	క్రిడ	క్రీడ
29	19	కిర	కీర	35	8	నాగఁ	నాఁగ
42	21	తోఁడఁ	తోడఁ				

శ్రీరస్తు.

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః.

తిరుపతివేంకటీయము.

లక్షణాపరిణయము.

తృతీయాశ్వాసము.

శ్రీరామచంద్రపదప
ద్మారాధననియతహృదయ? హరహారయశ
శ్శ్రీరుచిర? నిరుపమదయా
ర్ద్రా? రక్షితపండితేంద్ర రామనరేంద్రా. ౧

తే॥గీ॥ అవధరింపుమనంతరం బట్లునంద
నందనుఁడు చిల్కచెప్పిన యందచంద
ములు మనమ్మునసాటి యమ్ముద్దుగుమ్మ
కన్నులకుఁ గట్టినట్లుగాఁ గళవళించు. ౨

ఉ॥ అంతకుమున్న విన్న చెలువగ్గలమై తలకెక్కి రుక్మిణీ
కాంతునకంతకంతకును గంతునిదంతివచించినట్టి య
య్యింతివిలాసముల్ మరునికేపుఘటించి తదన్యకాంతలం
దెంతయు నేవగింపులగిఁయుంపఁగఁ జేసెనదేమివింతయో. ౩

సీ॥ రుక్మిణితోఁబొత్తు రుచియింపదాయెఁగా దాయఁగాఁదోఁచె సుదంత
వింత, సాత్రాజితియటన్న శతుత్వమాయెఁగా మాయగాఁదోఁచె
జాంబవతిపేర్మి, రాధికాసతిచెల్మి రహిలేకపోయెఁగా పాయఁగాదోఁచె
నాభద్రపేర్మి, నీలపొందడవి వెన్నెలపోలికాయెఁగా కాయగాఁదోఁచె
నగ్నసుతమమత;

తే॥గీ॥ వన్నెగల గొల్లకన్నెల చిన్నెలన్ని
యెన్నికకు రాకమునుమున్న వన్నెదఱిగె
చిన్నిచిన్నారిచిన్నెలు వెన్నుదన్న
లక్షణామయుఁడయ్యెఁ బద్మేక్షణుండు. ౪

సీ॥ సందియంబందె భీష్మకరాజనందన సత్యభామకొకింత శంకవొడమె
రాధకుమనువ్రాలె రసమెసంగకపోయె భద్రకుసీరస భావమొదవె
కళలుజాఱుటతప్పెఁగాళిందికెంతయు ననుమానమునుదంతకినుమడించె
జాంబవతికిఁ బూర్వసారస్యమెడసాయె నీలకుమునుపటిబాళితఱిగె;

తే॥గీ॥ లక్షణాధీనుఁడైన పద్మాక్షుపొందు
సుందరులకందఱికిఁ గ్రొత్తచందమాయెఁ
గాంతులమనమ్ము లన్యసంగతములైనఁ
దెలివిగలపోఁడిచెలులకుఁ దెలియఁబడవె. ౫

చ॥ తమకుఁ బరస్పరమ్ముగల తామసముల్ విడనాడియందఱుం
గుమిగొనికృష్ణుచర్యలను గొంతవడిం దలపోసి యంతన
క్కమలదళాక్షు చిత్తమధికమ్ముగ లక్షణయందుఁజిక్కుటల్
క్రమముగఁ గింవదంతిగఁ దగం దెలియంగఁ దలోదరీమణుల్. ౬

క॥ «మనమనుభవింపఁగా మిఁగి
లిన సౌఖ్యంబనుభవించుతే» యంచు నొక
ర్తను «దానికేమియదియును
మనవంటిదె పో» మ్మటంచు మఱియొకతెయనున్. ౭

ఉ॥ చాలమటంచునింక నొకసారసగంధినిఁ గూడనెంచెనో
యాలలితాంగి యందమున కంసఱికెక్కుడటంచుఁ దోఁచెనో
స్త్రీలువదాఱువేలుగల చెల్వునకేమని యాసచేసెనో
యాలలనాశిరోమణి, బళా? కలరే? మనవంటి వెఱ్ఱులున్. ౮

క॥ తరుణికొక పురుషునందుం
దిరముగ మదినిల్చుఁగాని తెఱవలయందున్
దఱచుగఁ బురుషులకొకచో
గుఱినిల్చుట కాన మేమొకో! తరళాక్షీ. ౯

క॥ మనచందమెచ్చటను మే
దినిఁ గనవినరాదు వింతతెరువిది లోక
మ్మునఁ బురుషులిట్టివారలు
వినఁబడిరే? పురాణములను వేదములందున్. ౧౦

చ॥ ఇతరమృగాక్షులందుఁ గలనేనిమదింజొరనీక సంతతం
బతివయొకర్తుగా నియమమందెడి సుందరులైన పూరుషుల్
వెతకిననెందునేనిఁ బృథివింగలరేముకొ యంచు సంశయా
హతమగు నామనం, బటులనబ్బిన గుబ్బెతపుణ్యమన్యమే. ౧౧

క॥ అనిపలువిధములఁ గృష్ణుని
ననజాననలెల్ల వారివారిమదికిఁదోఁ
చినభంగి నాడికొని రం
గన లన్యస్వాంతుఁగాంతుఁగని యోరుతురే. ౧౨

సీ॥ చిలుకపోయినత్రోవ పలుమారుఁ దిలకించుఁ దిలకించినిట్టూర్పువెలికి
విడుచు, విడిచియించుకసేపు తడబాటుమదిఁదాల్చుఁ దాల్చి కందమ్ము
లంతలుగఁజేయుఁ, జేసి లోలోనవిశ్వాసమ్ముసంధించు సంధించి యచ్చా
నచందమెంచు, నెంచినుచ్చటలాడ నించుకగమకించు గమకించితన
లోనఁ గళవళించుఁ;

తే॥గీ॥ గళవళించి యపత్రపగాంచిమించు
మించియోజించు యోజించి మేలుగాంచుఁ
గాంచిచింతించుఁ జింతించికంతునెంచు
నెంచి«దయయుంచు»మని పలవించు శౌరి. ౧౩

సీ॥ తాబృహత్సేనుఁడైతనకు వాఁడయ్యెబృహత్సేనసుతకునై యాసచేయుఁ,
దాబహులక్షణాధారుఁడయ్యును నొక్కలక్షణా తరుణీవిలాసమెంచుఁ,
దాఁబయోధరపయోధరహారియయ్యు నత్తలునీపయోధరమ్ములకుఁ
దలకుఁ, దా దానవఘోరాగ్నిఁ దాఁపువాఁడయ్యు నయ్యంగనావిరహా
గ్నికటమటించు;

తే॥గీ॥ దానవాంగుని(?)గన్నట్టి తండ్రియయ్యు
నయ్యనంగుని శిక్షింప నడరుగాంచఁ
దాజగన్మోహనుండయ్యుఁ దద్గతైక
మోహినీమోహవార్ధి మునిఁగితేలు. ౧౪

క॥ ఈగతిఁ గృష్ణుండెంతయు
వేఁగుచు నుద్యానమునకు వెడలియచట నా
నాగమవీథీకలనో
ద్యోగమ్మునఁ బొద్దుపుచ్చుచుండెఁదనంతన్. ౧౫

ఉ॥ అంతటనేగుదెంచిరి స్వయంవరలేఖలుఁగొంచుఁ జారు ల
క్ష్మీకాంతునిఁ గన్నతండ్రికెసకమ్మున విన్నపమాచరింపఁ, గం
సాంతకుఁడాదరమ్మున స్వయంవరలేఖ పఠించిలోన ను
క్కింత దిటమ్ముపూని చనియెన్ దనమేడకు నిశ్చితాత్ముఁడై. ౧౬

తే॥గీ॥ లక్షణాచంద్రముఖియు విలక్షణార్తి
నలసిసొలసి ‘‘స్వయంవరమగుటయెప్డు
కృష్ణుసందర్శనంబగు టెప్డునామ
నోవ్యథలు తీఱుటెప్పు’’ డనుచుఁ గడంగి. ౧౭

ఉ॥ ద్వారకయున్నదిక్కునకుఁ దద్దయు దృష్టినిగుడ్చుచున్ సఖీ
వారము తత్పురీపథమువంకకునంపుచు మాటిమాటికిన్
మారుని దూఱుచున్ మలయమంద సమీరకుమారుఁగేరుచున్
వారిజనాభునిన్ హృదయవారిజమందుఁ బసందుచేయుచున్. ౧౮

తే॥గీ॥ అవధిదినములు పలుమారు నరసికొనుచు
గణనచేయుచుఁ గాలదైర్ఘ్యమ్మునకు న
సూయచెందుచుఁ గుందుచునాయశోద
కాతనయుఁగూర్చి కాలమ్ముగడపునంత. ౧౯

ఉ॥ వచ్చిరిరాజపుత్రులని వారణవారణులై తురంగరం
గచ్చతురంగులై జయదఖండరథోద్ధతులై నిరస్తవి
ద్యుచ్చలనాసిభాసురకరోద్ధుర సారసనాదిసాదిభా
స్వచ్ఛతురంతయాన విలసత్పరివార జనానుయాతులై. ౨౦

ఉ॥ అంగజతేజుఁ డుజ్జ్వలితహారకిరీటమణీవిభూషణా
భంగురకాయుఁ డాయతకృపారస బంధురమానసుండు వ
చ్చెం గమలాక్షుఁ డుత్సుకతచెన్నలరార రథాధిరూఢుఁడై
మంగళసంగతంబయిన మద్రధరాధిపురాజధానికిన్. ౨౧

ఉ॥ నెచ్చెలులేగియంత ధరణీవరుపుత్రికఁగాంచి ‘‘వచ్చెవి
వ్వచ్చునిబావ’’ యంచుఁదెలుపన్ వలపంకురమంది యంతలో
హెచ్చి మనోవికారములనేకములన్ సృజియించె నేమనన్
వచ్చును? బచ్చవింటిదొరవైఖరు లాఁగఁగనేరిశక్యమా. ౨౨

చ॥ ఒకతెవచించు నావెనుకనొక్కతెసెప్ప ననంతరంబు వే
ఱొకతెయు మీఁదనొక్కతెయు నొక్కతెచెప్పినమాట వేఱొక
ర్తుకమదినెంచ కిట్లు పలురూపులఁజెప్పిరి మద్రరాజక
న్యకకు మురారిరాక, శుభమౌనెడ వార్తలపౌనరుక్త్యముల్. ౨౩

సీ॥ హరివచ్చెననిచెప్పె- సనుఁగునెచ్చెలియోర్తు సరసిజాక్షుండనె సకియ
యొకతె, పద్మనాభుండనెఁ బడఁతిమిన్నయొకర్తు వనమాలియనెఁ జం
ద్రవదనయొకతె, బర్హభూషణుఁడనెఁ బద్మనేత్రయొకర్తు చక్రహ
స్తుండనెఁ జానయొకతె, వేణుభాసురుఁడనె వెలఁదియింకొక్కర్తు కౌ
స్తుభాన్వితుఁడనెఁ గాంతయొకతె;

తే॥గీ॥ కలికియొక్కతె శ్రీవత్సకలితుఁ డనియె
నతివయొక్కతె పీతాంబరాఢ్యుఁ డనియె
యదుకుమారకుఁ డనె నొక్కయంచయాన
కృష్ణుఁ డనిచెప్పె వేఱొక్కకీరవాణి. ౨౪

తే॥గీ॥ ఎచటఁజూచినరాజన్యు లెచటదృష్టి
నించినను గుఱ్ఱముల్ గజానీకములును
నెచటఁగనుఁగొన్న రథములిబ్బిల్లయెడల
దంతురంబయ్యె మద్రపురాంతరంబు. ౨౫

క॥ అంత బృహత్సేనధరా
కాంతుం డెల్లరకుఁ దగినగౌరవములతో
నెంతయు సన్మానించి య
నంతరమున మత్స్యయంత్ర మాసాదించెన్. ౨౬

ఉ॥ పిమ్మట రాజులెల్లఁ బృథివీపతి పిల్వఁగఁబంప మత్స్యయం
త్రమ్ము సమీపమందుఁగల రచ్చనెలర్చెడి చంద్రకాంతపీ
ఠమ్ములఁ దారతమ్యము గడల్కొన నూల్కొని రంబుజాక్షుఁడున్
సమ్మతి నెక్కె నొక్కవిలసన్మణి పీఠమవార్యచర్యుఁడై. ౨౭

ఉ॥ చూచెడివారు యంత్రమిది చోద్యమటంచుఁ దలంచువారు "నా
రాచపువిద్దెకుం దగినరచ్చ యిదే" యనువారు "వారిలోఁ
జూచుచు దీనిఁగొట్టవలెఁ జూచినఁ గా" దనువారు "వహ్వరే
రాచకొమార్తె నేలఁగల రాజెవఁడో" యనువారు భూపతుల్. ౨౮

మ॥ వయసొక్కింత యతీతమౌనృపతులన్ వాలాయమీక్షించి లే
వయసున్ రాజకుమారులందఱునునవ్వన్ జొచ్చి రాశ్చర్యమౌ
వయసుల్ డస్సినమీఁదఁ గన్నియలపై వాంఛల్ పిసాళించువా
రియయోగ్యస్థితు లేరికేనియును బూరించున్ రసాభాసముల్. ౨౯

ఉ॥ నందకుమారురాకకతనం దెలివొందినమోముతోఁ గన
త్సుందరమందహాసకలతోఁ దులఁదూఁగుచు గండపాళి నిం
పొందఁగ గ్రొత్త నున్ విరహపుం దెలిచాయలతోడ లక్షణా
చందనగంధి వచ్చెసరసంపుగతిన్ మితభూషితస్థితిన్. ౩౦

ఉ॥ గాదిలి రాచకన్నియ నెగాదిగఁ జూచుచు రాకుమారు "లీ
మాదిరి సుందరీమణి విమానచరప్రమదాళులందుఁ గా
కోదర రాజసంభవ తలోదరులందును లే" దటంచు నా
మోదము సందియమ్మును బ్రమోదమునుంగని రందఱుండగన్. ౩౧

ఉ॥ అంత నృపాలకుం డొకఁడు హస్తమునన్ ధనువున్ ధరించి య
త్యంతము నేర్పుగల్గినటు లాకసమందలి మత్స్యయంత్ర మొ
క్కింతగ నీటఁజూచి శరమేసెను బారెడు హెచ్చుతగ్గుగా
"నెంతటివింటివిద్య" యని యెల్లనృపుల్ దనుఁజూచి నవ్వఁగన్. ౩౨

ఉ॥ ఇంచుక దుస్సిపోన నొకఁడేసె మఱొక్కఁడు లక్ష్య మెద్దియో
యెంచక బాణముం జెఱిచె నేమనవచ్చు నొకండు లక్షణా
చంచలనేత్రపై మనము జాఱినవాఁడగుటన్ మఱొక్కచో
నించె శరంబు, నందఱును నివ్వెఱఁగంది తనుంగనుంగొనన్. ౩౩

శా॥ అంతన్ గంతునిఁగన్నతండ్రి సురకాంతానందసంధాయియై
పాంతస్థావనిపాలకుల్ శిరములన్ వంపన్ సశంపాంబుద
భ్రాంతిం దెల్పుచు బంగరుంబటముపైపై జాఱ సందీపితా
శాంతుండై యవలీలమైఁ దునిమె మత్స్యాకారమున్ యంత్రమున్.

ఉ॥ త్రుంచినయంతమాత్రమున దుందుభులాకసమందు మ్రోసె వా
యించి రనేకవాద్యముల నిచ్చట, నచ్చటనచ్చరల్ ప్రశం
సించిరి లక్షణాసతియుఁ జెచ్చెరవచ్చి మధూకమాల నుం
కించి తగిల్చె సిగ్గిలుచుఁ గృష్ణునికంఠమునందుఁ బొందుగన్. ౩౪

వ॥ ఇట్లు లక్షణ కృష్ణువరించుటయు నచ్చటిరాజులందఱును.

ఉ॥ గొల్లఁడు రాచకన్నెను దగుల్కొనిపోవఁగ రాజులార? మీ
యుల్లములందు సిగ్గుపడ కూరక పోయెద రేల? రండు భీ
తిల్లుట రాచపాడియె? మదించిన వీనిమదంబడంచి యీ
పల్లవపాణికిం దగినవానికిఁ బెండ్లియొనర్తమంచొగిన్. ౩౫

చ॥ తవతవమీఱఁగొందఱు కటారులు దీసిరి కొంతమంది క
న్గవ నెఱసంజచాయలొలుకన్ ధనువుల్ శరముల్ ధరించి "త
క్కువగన లేక గొల్లనికిఁగూఁతు నొసంగుచు రయ్య యేటిరా
జు" లనుచు మద్రభూపతిని సారెకు దూఱఁగడంగి రెంతయున్. ౩౬

వ॥ ఇట్లు రాజులందఱును నొక్కపెట్ట హరిపైఁ గవయుటయు.

సీ॥ బవరమ్ము వచ్చె దైవమ? యంచు లక్షణాసారసాక్షికి గుండె జల్లుమనఁగ
రాజవైరంబు సంప్రాప్తించెనని మద్రధరణీశునకుఁ గాళ్లు తడఁబడంగ
మీనయంత్రము ద్రుంప లేనిరాజుల కేటిపౌరుషం బని పౌరవరులు దూఱ
నీరాజము లెంతయు నసమానిసులంచుఁ జదలగీర్వాణులాశ్చర్యమంద

తే॥గీ॥ పట్టుపుట్టంబు నడుమునఁ బిట్టుచుట్టి
హరిణతతిమీఁద దుముకుసింహంబు పగిదిఁ
జక్రమొక కేల ధరియించి సరసిజాక్షుఁ
డవనిపాలురపై నిర్భయముగ నుఱికె. ౪౦

వ॥ ఇట్లుఱికి సంవర్తసమయ ధారాధరమ్ము వడువున శరాసారమ్ముల్లం బఱపి చీకాకుగావించిన. ౪౧

ఉ॥ ఆనృపవీరులందఱు స్వయంవర వైఖరు లెంచికొంచు లో
లోనఁ జలమ్ము లజ్జయును లోలతయున్ దలవంపునింప ము
న్నానినమార్గముంగొని త్వరోద్ధురులై చని రంత నాబృహ
త్సేనుఁడు గృష్ణుఁదోడికొని సేనలుగొల్వఁగ నేగెఁ గోటకున్. ౪౨

తే॥గీ॥ అంతలక్షణకును జలజాక్షునకును
మంగళస్నానమొనరించి రంగనాజ
నములు మంగళవాద్యముల్ గొమరుమిగుల
వేదఘోషమ్ములందంద విస్తరిల్ల. ౪౩

మ॥ తలయంటెన్ జలజాక్షియొక్కతె లలత్తైలమ్ము కంసారికిన్
నలుగుంబెట్టె మఱొక్కలేమ హరికిన్నాణెంపుఁ గాలాగురున్
జలకంబార్చె నిఁకొక్కచాన హిమవాస్సారమ్మునన్ జక్రికిన్
జెలి వేఱొక్కతె నున్గురుల్ దగవిదిర్చెన్ గోరులన్ దువ్వుచున్. ౪౪

తే॥గీ॥ మురిపెములనొప్ప నవ్వధూవరుల నుచిత
భూషణాంబరముల నింపుపుట్టఁదగ న
లంకరించియథోచిత లక్షణముల
వేదిఁ గైసేయఁజేసిరి పేరటాండ్రు. ౪౫

క॥ శ్రుతిహితముగ నతులితముగ
ధృతకుతుకస్వాంతులగుచు ద్విజులు శుభసమ
న్వితగతిఁ బెండ్లియొనర్చిరి
సతీపతులకిర్వురకు నెసక మెసఁగంగన్. ౪౬

శా॥ కట్టెన్ గేలుసెమర్ప మానసము పొంగన్ గోర్కులాకాశమున్
ముట్టన్ మంగళసూత్రమంగజకళాపూర్ణుండు గృష్ణుండు మేల్
రెట్టింపన్ దగులక్షణాగళమునన్ లీలామహావాద్యముల్
ఘట్టింపన్ దదుదారదివ్యతరసౌందర్యమ్ము నీక్షించుచున్. ౪౭

ఉ॥ „నాతిచరామి:" యన్న వచనార్థమెఱుంగును లేదొ యమ్మురా
రాతి పఠించి యచ్చెలిశిరమ్మున హస్తము వెట్టె బిట్టుప్రే
మాతిశయమ్మునన్ గురువరానుమతిన్, బదియాఱువేలపై
చేతులఁ దక్కభార్యలఁ ద్యజింపఁదలంచెను లక్షణార్థమై ౪౮

తే॥గీ॥ మురిపెమొక్కింత లోనఁ దత్తరమొకింత
సందియమొకింతయును సంతసమ్మొకింత
గలసి యొకవింత పుట్టింపఁ జెలియమిన్న
వల్లవీలోలుపైఁ దలఁబ్రాలువ్రాసె. ౪౯

సీ॥ మంగళం లక్షణామానినీకమనాయ మంగళం త్రైలోక్యమండనాయ
మంగళం వల్లవీమానసాధారాయ మంగళం యదువంశమానితాయ
మంగళం గోగోపమండలత్రాణాయ మంగళం మానిసంభావితాయ
మంగళం సత్యభామాపదానుచరాయ మంగళం రాధికామన్మథాయ;
తే॥గీ॥ మంగళంమంగళం గోపపుంగవాయ
మంగళంమంగళం సర్వమంగళాయ
మంగళంమంగళం మృదుమానసాయ
యనుచు నారతులెత్తిరి వనజముఖులు. ౫౦

తే॥గీ॥ శ్రుతిహితమ్ముగ విప్రులుశ్రుతులు సెప్పఁ
బుణ్యసతులెల్ల మంగళమ్ములను బాడ
వెలవెలందులు నాట్యముల్ విస్తరింప
లక్షణను బెండ్లియాడెఁ బద్మేక్షణుండు. ౫౧

తే॥గీ॥ ప్రమదమొప్పఁగ నైదుదినములు నేగ
నంతనగరోత్సవమ్ము చేయంగఁదలఁచి
మించుసదలంకృతులను భూషించిరెలమి
లక్షణాతరుణీ సరోజేక్షణులను. ౫౨

సీ॥ మల్లెమొగ్గలువెట్టి మణిసరమ్ములుచుట్టి జడకుసింగారమ్ము గడలుకొల్పి
రతనంపునత్తు వజ్రపుబులాకీపొత్తుగలిపి నాసకు వింతచెలువుగొలిపి
పలుహారములచేతఁ బచ్చికస్తురిపూఁతగుబ్బచన్నులకుమేల్ గుస్తరించి
దొడ్డచీరలగించి యొడ్డాణముబిగించి లేఁతనెన్నడుమున కూఁతయొసఁగి;

తే॥గీ॥ పసపు పూసియుఁ బారాణి యొసఁగి పదస
రసిజములకుఁ బసందగుపస ఘటించి
పలుచనగుగతి బాహులఁ గలప మలఁది
లక్షణ నలంకరించిరి లక్షణముగ. ౫౩

సీ॥ పలుఫలాహారముల్ చలువపన్నీరుమేలత్తరుల్ చిత్తరుల్ హాళినెలయ,
నెత్తంపుఁబలకవీణియ తమ్మలంపుఁజిల్కలు పూలబంతులుమెలపుదె
లుప, చిటిచాపచెలువునించెడు పట్టుదిండియల్ బంగారుకలశముల్
పసనెసంగ, ముక్కాలుపీట బల్ చక్కనికుర్చీలు సేద్దుగులోబులుచె
లువుమలఁప;

తే॥గీ॥ దోమతెర జోడు పలుపులతోఁ జెలంగు
బంగరుంబని దంతపుఁబట్టెమంచ
మందు సింగారముగ యదునందనుండు
చెలువపై మది పరుగిడ నలరుచుండె. ౫౪

తే॥గీ॥ అంత లక్షణఁ దోడ్కొని యనుఁగుఁజెలులు
కేళికాగారతోరణ పాళిదరికి
హాళిఁ జెన్నార నొక్కొకయడుగువరుస
నరిగి లక్షణ కనిరి హాస్యంపుగతుల ౫౫

ఉ॥ ‹‹ఎన్నఁడుగాని కన్నియల హేలలెఱుంగని వన్నెలాఁడు మా
వెన్నుఁడు వెఱ్ఱిగొల్ల, పృథివీపతిపుత్రిక వీవు వన్నెలుం
జిన్నెలునేర్చుదాన వెటుచెల్లును మీకుఁ బరస్పరం›› బటం
చున్నళినాక్షు నెంచె నొకసుందరి కృష్ణునెఱుంగ నట్లుగన్. ౫౬

క॥ ‹‹పలుసుదతులచేతులలో
మెలఁగినవాఁ డతని నెట్లు మెప్పించెదొ? యో
కలికీ›› యని వేఱొకచెలి
వలికెన్ గలమాటతెలుపుభంగి పొసంగన్. ౫౭

క॥ పలుపలుకులేల రాధా
లలనయునన్ మదనశాస్త్ర లక్షణవతి యా
వెలఁదుకకు దాసుఁడై కడు
నలిగినవాఁ డతఁడు మెచ్చునారులు గలరే. ౫౮

క॥ అని పలువిధములఁ జెలు ల
వ్వనజానన గేలిసేయ వనజముఖి యొక
ర్తను ‹‹నతఁడునేర్చికొనె మన
వనితయు నేర్చికొను నతనివలనఁ దనంతన్››. ౫౯

తే॥గీ॥ నేర్చికొననేల? వన్నెచిన్నెలన వయసుఁ
బడుచులకు నెల్లరకును స్వాభావికమ్ము
లనుచుఁ దమలోనఁ దమరాడుకొనుచు నెయ్య
నెయ్య శయ్యకుఁదార్చి రయ్యువిద నెలమి. ౬౦

తే॥గీ॥ సిగ్గునను గ్రుమ్గుచున్న యచ్చెలియఁ గృష్ణు
దరికి రాఁదీసి యొకప్రోడఁదనపుఁ గలికి
పలుకులం దెంతయును నేర్పు దొలకరింప
నింపులు జనింప నతనితో నిట్టులనియె. ౬౧

సీ॥ పర్వతమ్ములుగావు పడఁతివక్షోజమ్ము లలరుగుత్తులుసుమీ యద్రిభ
రణ, కాలసర్పముగాదు కలికికీలుజడ యళికులమాలసుమి కాళీయద
మన' కరికరమ్ములుగావు కలికినుందొడ లంటిస్తంభముల్ సుమ్ము కంస
కరిహరణ, చక్రముల్ గావు మాజలజాక్షిపిఱుఁదులు సైకతమ్ములు
సుమీ చక్రహస్త;

తే॥గీ॥ మోపి సుమ్మిది పిల్లనగ్రోవి గాదు
రాతనయసుమ్ము చల్లముగ్రేత గాదు
తెలుపుమర్యాద గావునఁ దెలుపుచుంటి
మెఱుఁగవా! రుక్మిణీసతీహృదయలోల. ౬౧

వ॥ వేఱొక కీరవాణి లక్షణకు మెల్లన నిట్లనియె.

సీ॥ నూటికొక్కటికైన మాటకుత్తరము నీవలెఁగాని యూరకోవలదుసుమ్ము
కెమ్మోవియానను౦కించిన నొయ్యనీవలెఁగాని డాఁచుకోవలదుసుమ్ము
వుక్కిటవిడెమీయఁబోయిననందుకోవలెఁగాని వెలిఁజేయవలదుసుమ్ము
కౌఁగిలించుకొనంగగమకింప నెదురొత్తవలెఁగాని వెనుదీయవలదుసుమ్ము;

తే॥గీ॥ చిత్తమున కనుగుణముగఁ జెలఁగవలయుఁ
గాని యొక్కెడనైన నొక్కత్రుటికన్నఁ
బెనఁగులాడఁగవలదు సుమ్మనుఁగుకాఁడ
నంగదైవమ్ముసుమ్ము సన్నతలతాంగి. ౬౨

తే॥గీ॥ ఇటులఁదగు భంగులన్నియు నెఱుఁగఁజేసి
యాతఁడున్నాఁడు నీవుంటివతివయిన్న?
యని పయికిఁజెప్పి యొక్కొకపనినెపమునఁ
జనిరి చెలికత్తెలందఱా స్థలము విడిచి. ౬౩

శా॥ కేలంబెన్ బెరకేలువట్టిమెయి సోకించెన్ మెయిన్ గంధమున్
గీలించెన్ గుచసీమమంజులగతిన్ గేలుంచె గండస్థలిన్
లాలించెన్ దగఁగౌఁగిలించె మధురాలాపమ్ములన్ దేల్చెఁ గే
ళీలోలుండయిమించె శౌరికడు బాలిన్ లక్షణాభామతోన్. ౬౪

మ॥ అకృత ప్రత్యయ మప్రయుక్తవచనం బపాంపితాలింగనం
బకనద్బంధ మచుంబితాధర మసంప్రాప్తావకాశం బదృ
శ్యకటాక్షంబగు లక్షణానవరతం బానందముంగూర్చె శౌ
రికి, ముగ్ధారత సౌఖ్యసంపదలు వర్ణింపంగ రా వేరికిన్. ౬౫

* సీ॥ ఎందటీడ్చిన సిగ్గయిల్లుచేరనిబోటి చేరివాకిలియోరఁ జేయనేర్చె
నెంతవేఁడిన మొగంబెత్తనేరనిచాన యెత్తిచిఱ్ఱుగవుపల్లొత్తనేర్చె
నిందమంచును విడెమ్మీయనేరనిలేమ యిచ్చివాతెఱయానీయనేర్చె
చెయివట్టిలాగినసిగ్గయంటనిగోలయంటితోఁబన్నుంటయదియునేర్చె;

తే॥గీ॥ ముట్టినంతన మాన్పిడుముద్దరాలు
ప్రమాన్పడక వీ తొఁసఁగనేర్చె రతి కొకింత
యూర? యేరీతినూటెఁ జేతొంతరంబు
నాతికన్నరికమ్ము రెండవదినమున. ౬౬

తే॥గీ॥ ఎఱిఁగియు నెఱుంగకుండెడి సురతసుఖము
నొసఁగియు నొసంగకుండెడి యోష్ఠరసము
పలికియును బలుకకయుండు పలుకుతళుకు
కన్నియలకూటముల నెన్నఁగాఁ దరంబె. ౬౭

క॥ ఈగతి నాగజగమనా
భోగమయుండగుచు మద్రపురమునఁ గృష్ణుం
డాగె నొక కొంతకాలము
భోగం బెఱుఁగంగ నీదు పురుషార్థమ్ముల్. ౬౮

తే॥గీ॥ ముగ్ధయై కొంతకాలంబు మురువు సూపె
మధ్యయై కొంతకాలంబు మది గరంచె
ప్రౌఢయై కొంతకాలమ్ము ప్రమద మొసఁగె
లక్షణా చంద్రముఖి సరోజేక్షణునకు. ౭౦

ఉ॥ ఆ యదునందనుం డిటులు హాయిగ నాయలివేణిఁ గూడి ని
త్యాయిత సౌఖ్యముల్ గొనెడి యాసమయమ్మున నైన రాధికా
తోయజనేత్ర యాడిగలతొల్లిఁటి ప్రేఁతలచెల్లు లెంచు నే
చాయల నేరికి న్మఱవ శక్యమె? తొల్లిఁటినాఁటికూటముల్. ౭౧

* ఈసీసము, వీరిమిత్రులగు, ఆదిపూడి ప్రభాకర కవిచే రచింపఁబడినది.

ఉ॥ శ్రీయవతారమై పొలుపుచెందెడి రుక్మిణియుండ సత్యభా
మాయతనేత్ర యుండఁ దగులాటపునెచ్చెలు లుండ రాధికా
తోయజనేత్ర సంగతులఁ దోయజలోచనుఁ డెంచి మించి యో
హోహో! యనిసొక్కి నెక్కియెడ నెక్కినిమానస మట్లు చిక్కెడున్:

తే॥గీ॥ ఇటుల జలజాక్షునకు ''బొంది యిచటఁ బ్రాణ
మచట'' ననునట్టిసామెత యనువుపడఁగ
నంత నేతెంచెఁ దగ శరదాగమంబు
కలితకాదంబినీకాంతివలిత మగుచు. ౨౩

సీ॥ తెలుపెక్కెమేఘముల్ బలుపెక్కెఋక్షముల్ తళుకెక్కెఁదా రావి
తానములకుఁ, బొలుపొందెఁ జందురుఁడు తెలివొందెదిక్కులు కాశసూ
నములు ప్రకాశమందెఁ, బస మీఱెఁ బద్మముల్ వెసఁ దేఱె నీరముల్
మల్లియల్ పుష్పించి వెల్లివిరిసెఁ, జెలరేఁగె విరహముల్ తులఁదూఁ
గె సస్యముల్ గాలికిఁ బ్రాగ్దిశాగమన మొదవె;

తే॥గీ॥ నెండ మెండయ్యెఁ గొండలు పండువయ్యెఁ
జలి మొలకలెత్తెఁ దూర్పువర్షములు మొత్తె
నేఱులు కృశించెఁ దిన్నియల్ తారసించె
సురతరుచి హెచ్చె దివికి భాసురత వచ్చె

తే॥గీ॥ అట్టిశరదాగమమ్మునం దంతకంత ౨౪
కధిక మగుచు విరాళి రాధాంగనాశి
రోమణీచర్య లెంచి కూరుములు పెంచి
కృష్ణు నుంకించి తాల్మి జంకించె బళిరె ౨౫

ఉ॥ ఎందఱినైనఁ జూచితి నిఁ కెందఱినైననుఁ జూడ నుంటి నో
సుందరి! నీదుచందమును సొంపును నింపు దలంపు నింపు నే
మందు నవారవిందవదనా! పద నామెద నాటఁ బోకు మె
న్నందగుదాన వెంతకయినన్ బయి నన్ దయ నంది చూతువే. ౨౬

చ॥ మనగిలిగింతలున్ మనదుమర్మములున్ మనతాఱు మాఱులున్
మనపొలయల్కలున్ మనమనమ్ములనుండెడివింతకోర్కెలున్
మనమన నర్మవాక్యముఁలు మన్ననలున్ మరియాదలున్ మన
మ్మున నెపుడైనఁ గాని తలపోయుదువే! సరసీరుహాననా. ౨౭

ఉ॥ వద్దికమీఱ నాఁడు తగువైఖరి గా మితభూషితాంగివై
యొద్దమరేయివేళ దళమైతగువెన్నెలలోన నీవు నా
యొద్దకు వచ్చి కౌఁగిలిడి యొక్కటి యే కద ముద్దువెట్టి తా
ముద్దుఋణమ్ముదీర్చుటకు మూఁడుయుగమ్ములు పట్టు నెచ్చెలీ. ౨౮

సీ॥ అర్ధక్షణంబేని యంతరాయము లేని వింతవింతల కౌఁగిలింతలార?
తమినెఱుంగక పొంగుతమకమ్మునసెసంగు హద్దుపద్దులు లేని ముద్దులార?
తడఁబాటుతఱిడాసి యొడలునీరుగఁజేసిపొగరుచూపెడిగుబ్బపోటులార?
లేనితప్పులుచుట్టి పోనికూరిమిఁబట్టి రవరవఁ దగుచపేటమ్ములార?

తే॥గీ॥ తియ్యఁదియ్యనికెమ్మోవితేనెలార?
నిరుపమానపుదొంతరనిద్రలార?
తమి నెఱుంగనిపురుషాయితమ్ములార?
రాధికాకృష్ణులను విడ రాదు సుండు. ౨౯

తే॥గీ॥ ఒడ లెఱుంగనిపేర్మిఁ బైఁ బడెడిపడఁతి
పలుకుపలుకునకును తేనె లొలుకుకలికి
గిల్లినను బాలు గాఱెడిపల్లవోష్ఠి
పొందు గలవాఁడె పో పుణ్యపురుషుఁ డిలను. ౩౦

ఉ॥ ముద్దులచేష్టలన్ మఱచిపోతి సుతారపుఁ బూరుషాయితం
బెద్దడి యామె సోయగపుహేలల కేమి జగమ్మునన్ మఱే
ముద్దియ కుండ కుండు? వలపున్ మొలపింపఁగఁజేయుశక్తి నీ
యొద్దన పుట్టె వేఱొకతలోదరి నీసరిఁ జేయ నేర్తునే.

ఉ॥ నేఁపెఱుంగనట్టినను నీవకదా? కడుఁ బెద్దఁ జేసి యా
యా రతిరీతులందలి మెయూరముల్ గడిదేర్చి యెంతయున్
బ్రాఁగుఁ జేసి యేలితివి పద్మదళాక్షిరో? నిన్నుఁ బాయఁగా
నేఁచుచుబల్ కృతఘ్నుఁడను నేరము లెన్నకు మిట్టినావయిన్. ౭౨

సీ॥ నాఁడుగా నిరుపమానందంపుటందంపుఁ జందంపుఁబొందికల్ పొందు
పడుట, నాఁడుగా మిగులవిన్నాణంపునాణెంపురాణించి రాణించు
రస మెసఁగుట, నాఁడుగా యమునాకనత్తటీనృత్తతాత్పర్యోత్కట
స్ఫుట కేళులొంటపు గనుట, నాఁడుగా రుచిరబృందావనాసేవనా ధా
వనాభావనాధాటి గనుట;

తే॥గీ॥ నాఁడుగా ఘనవేణుగానములసొగసు
నాఁడుగా క్రీడ గావించు ప్రోడతనము
నాఁడుగా వేడఁగాఁ బాడి నను దనుపుట
నాఁడు గలచిన్నె లన్నియు నేఁడు గలవె. ౭౩

చ॥ అనిపలుమారు నెమ్మనమునందుఁ దలంచున శౌరి లక్షణా
వనజముఖీలలామ విరహం గమకింపఁగలేఁడు శౌరి, యే
మనఁదగుఁ? బల్వేలందులకు నాసలు చేసెడివారిచిత్తవ
ర్తన, తరణిద్వయార్పితపదద్వయిచందము గాక యుండునే. ౭౪

తే॥గీ॥ ఇటులుమది రెండు దెఱఁగులై యేఱుగట్టు
చుండినను లక్షణ యెఱుంగకుండఁ గృష్ణుఁ
డనయమును వింతవింతలఁ దనుపుచుండె
నెంతప్రోడయుఁ గాకున్న నిందఁ జేల. ౭౫

క॥ పతయగంబని కృష్ణుండ
మ్మెయి మామ కెఱుంగఁజేయ మెలఁతల్ బనుపన్
దయ వెన్కఁదీయ నృపుఁ డెం
తయు నాలస్యంబు చేసె ధర్మమ కాదే. ౭౬

సీ॥ పోవచ్చునంచుఁ జెప్పుచుఁ గొన్ని నాళ్లు తందర యేమటంచుఁ గొన్నాళ్లు
జరిపి, శుభముహూర్తమ్ములఁ జూచుచుఁ గొన్నాళ్లనంతరం బనుచుఁ
గొన్నాళ్లు జరిపి, నేఁడుగాదంచుమన్నించుచుఁ గొన్నాళ్లునాఁడంచుఁ
జెప్పి కొన్నాళ్లుజరిపి, విందులపై మిష పెట్టుచుఁ గొన్నాళ్లు తెల్లవార
నని గొన్నాళ్లుజరిపి;

తే॥గీ॥ వసవునకుఁ గుంకుమకుఁ గొంత వసతి యొసఁగి
మంచిసుముహూర్తమున బహుమతు లొసంగి
కూఁతు నత్తింటి కంపించెఁ గువలయేశుఁ
డంపుదురె? యంపు మన్నంత నత్తవారు. ౭౭

తే॥గీ॥ సరసిజాక్షుఁడు లక్షణాసహితుఁ డగుచు
నరుగునంతటఁ బురకాంత లతనిఁ జూడ
నేగుదెంచి కనుంగొని రెలమి సప్త
భూమికోన్నత సౌధాగ్రములను నిలిచి. ౭౮

చ॥ మదనునిఁగన్నవాఁ డనెడిమాట నిజంబనె నొక్కనాతి, నా
రదనుతుఁడంట నిక్కమనరాదె యటంచనె నొక్కలేమ, మేల్
యదుకుల మింతపుణ్యదశ నందెఁగదా? యనె నొక్కసాధ్వి, యె
ట్లు దగిరి గొల్లలేమ లతిసోకుఁ డితం డనె నొక్కచానయున్. ౭౯

శా॥ గొల్లల్ గొల్లలటన్న గొల్లలట యాగొల్లల్, తదీయాంగనల్
ఫుల్లాంభోరుహలోచనల్ మృదురదస్ఫూర్తుల్ కనత్కాంతి వి
ద్యుల్లేఖల్ కరిరాజమందగతు లిందుభ్రాజదాస్యల్ సుతా
ర ల్లీలావతు లేల వేయుపలుకుల్ రంభోర్వశీమేనకల్. ౮౦

క॥ మనవీటన్ జల్లమ్మెడి
వనితలమా టట్టులుంచు వారసతులు నా
వనితల దాస్యమ్మునకై
నను జాల రటంచు నొక్కనాతి వచించెన్. ౮౧

తే॥గీ॥ ఇట్లుపరిపరివిధముల నెంచికొనుచుఁ
బురసతులుసూడ లక్షణాతరుణిఁ గూడి
ద్వారకకు నేగెఁ గృష్ణుఁ, డాతనియువతులు
తమ్ము వదలుటఁజేసి చిత్తములుగలఁగ. ౯౨

ఉ॥ ఎన్నఁడువచ్చుఁ గృష్ణుఁ డిఁక నెన్నఁడు చూడఁగఁగల్లు వేడ్కమై
నెన్నఁడు కౌఁగిలించుకొను నెన్నఁడుముద్దిడు నెన్నఁడేలు నిం
కెన్నఁడుతాపమాఱు మనమెన్నఁడు తిన్నఁబడున్ మనోరథం
బెన్నఁడు తీరునో యనుచు నెన్నఁగరాని వియోగవేదనన్. ౯౩

సీ॥ కృష్ణుసంగతులునీకించుకేనియెఱుంగరావుగా? యని సత్య రాధనడిగె
జలజాక్షుఁడిప్పుడెచ్చటనుండెనొయెఱుంగఁబడెనె?సీ కనిరాధభద్రనడిగె
మఱచెనోమనలనెల్లరఁగృష్ణుఁడంచుఁదాపమునీలతోభద్రపలికె
కర్ణశృంగఖ్యాతి గనుపట్టె నని నీల పతిచందమెంచె జాంబవతితోడ;

తే॥గీ॥ రుక్మిణీదేవికెఱుక యీరూఢివర్త
మాన మనుచు సుదంత జాంబవతి కనియె
నిటులు పలువిధములను వారెల్లఁ దల్ల
డించి పలవించసాగిరి మించువేర్మి. ౯౪

ఉ॥ అందఱికన్న రాధ పడునార్తివచింపఁ దరంబుగాదు కృ
ష్ణుం దలపోసి మండిపడు సోయగ మెంచి తలంకు సారెకున్
గుందు దయావిహీను నెటుకూడితి నే నని మాటిమాటికిన్
నిందయొనర్చుఁ గూర్మి పరనీరజనేత్రల కెక్కుడౌఁగదా. ౯౫

చ॥ రతియననెట్టిదో యెఱుఁగరానితనున్ మదనాగమాంత పం
డితునిఁగఁ జేయుటెల్ల నొకనీరజనేత్రకు నెప్పఁజెప్ప నం
చతఁడు మదిందలంచెనొ? దయాళునిఁగా నెదనమ్మితిన్ గృత
ఘ్నత లెఱుఁగంగవచ్చునె? కనంబడు నంతటిదాఁక నేరికిన్. ౯౬

ఉ॥ కప్పుకొనంగ నాపయఁటఁగాని మఱొక్కటినెల్లఁ డెవ్వరేఁ
జెప్పినమాట నాకెఱుఁగఁజేయక నిద్దురవోఁ డొకప్పుడున్
గప్పురవీడె మొక్కఁడయికైకొనఁ డామురిపెమ్ము లన్నియున్
దప్పెనొ? యెల్లకాలమొకత్రాటను బోదురె జారపూరుషుల్. ౯౭

ఉ॥ వల్లభు నెల్ల కన్నెయమువాసికి లోఁగక లోకు లాడునా
యల్లరిమాటలోర్చుకొని యన్నిఁటికిం దెగతెంపు చేసి యీ
కల్లరి సౌఖ్యమే సతముగాఁ దలపోసి వరున్ వరించు నా
హల్లకపాణికిన్ జెడుట యబ్రమె? పున్నెముఁ బూరుషార్థమున్. ౯౮

సీ॥ రాకాశరచ్చంద్ర రాజమానానూన చంద్రికాఫలితవృక్షమ్ములార
వికసితకుసుమగుచ్ఛ విహరమాణాతిగుంజన్మధువ్రత నికుంజమ్ములార
వివిధశృంగార భావితహంసతూలికా తల్పవత్కేళిసౌధమ్ములార
మలయమారుతపోత వలనానుకలనా వితతయమునాసైకతమ్ములార;

తే॥గీ॥ మా వినోదంపుఁజెయ్వులు మంతనములు
కష్టసుఖములు మీ రెఱుంగనివి కావు
మీరలైనను నాపువేర్మిని గణించి
వెదకి వేవేగఁ గృష్ణు రప్పింప లేరె. ౯౯

క॥ అని పలువిధములఁ దలఁచుచు
వనజానన యుండె నంత వనజాక్షుఁడు రా
ధ నెపుడు గనుఁ గొందునొ యం
చును వచ్చెన్ దన్ను గొల్లసుదతులు చూడన్. ౧౦౦

చ॥ అదె ప్రియుఁడేగుదెంచె జలజాక్షుఁడువచ్చె మనోహరుండు నా
కదెకనుపట్టె నంచు వనజాననలందఱు చెప్పికొంచు నీ
రదరుచిభాసురున్ హరిఁ గరమ్మునుజూచిరి వాచినట్లు, నె
మ్మదు లతివేలహర్షగరిమన్ భరమూని వశంబుతప్పఁగన్. ౧౦౧

ఉ॥ వచ్చినకృష్ణుఁజూచి వృషభమ్ములు నాలును గోపబాలురున్
హెచ్చినవేడ్క నూరికడకేగిరి ద్వారకయున్ బ్రమోదముల్
పిచ్చిలునట్లుతోఁచె నిటు వేణువిశారదుఁ డేగుదెంచుచో
నిచ్చలు రాధపైఁ బరుగులెత్తఁగఁ దత్తరమావహింపఁగన్. ౧౦౨

చ॥ గడియకొ లేకయొక్క యరగంటకొ కంటఁబడన్ బ్రియుంబు చొ
ప్పడఁ దగఁ గౌఁగిలించికొను బల్ వలపూరఁగముద్దు వెట్టు నె
క్కుడుతమకమ్మునన్ మరునికూటములన్ గరఁగించు నింక దుం
దుడుకునుమాను మయ్యదియ తొయ్యలికేళిగృహంబు చిత్తమా.

క॥ ఆరాధకేళిసదనము
తారసమగుకొలఁది నిట్లు దనుజహరుసకున్
దోరంబగుఁ దత్తర, మది
ధారుణి ననుభూత మగువిధం బనరాదే. ౧౦౪

ఉ॥ ద్వారముచేరునంత దరిదాపున నారసి రాధికాసఖుల్
గేరుచులోనికేగి “సఖి? కృష్ణుఁడు వచ్చె” నటంచుఁదెల్ప నం
భోరుహనేత్ర నమ్మ కటుఁబో గమకింపఁ దలంచునంతలో
సారసలోచనుం డరిగె సారసగంధిగృహమ్ముచెంతకున్. ౧౦౫

ఉ॥ ఇంచుకగాంచి రాధ జలజేక్షణుఁ గంటి నటన్న మోదమో
వంచనచేయునిచ్చయొ స్వభావమొ కృష్ణునిమీఁదికోపమో
యెంచఁగరాదుగాని చనియెన్ జవుజవ్వనఁ గేళికాగృహా
దంచితశయ్యకున్, వడిగఁ దామరసాక్షుఁడు వెంబడింపఁగన్. ౧౦౬

క॥ ఇటుచని యెఱుఁగనిగతి దు
ప్పటిముసుఁగిడి శయ్యపైనిఁ బవళించిన న
క్కుటిలాలకవిధ మెఱిఁగిన
విటశేఖరుఁ డరిగె రాధవెనువెంబడిగన్. ౧౦౭

చ॥ చనిదరిఁజేరి శౌరి పరిచర్యయొనర్చెను “తప్పసైఁపుమీ”,
యని బతిమాల సాగెను “దయన్ గనుమీ”, యని లేని దైన్యమున్
గనుపడఁజేసెనో చరణకంజములంబడి మ్రొక్కెనో వచిం
ప నలవికాదుగాని యలపద్మదళాక్షియుఁ బక్కున న్నగెన్. ౧౦౮

ఉ॥ వారివినోదముల్ మఱియు వారిపరస్పర నర్మవాక్యముల్
వారివిలాసచుంబనులు వారలచెయ్వులు వారికూరుముల్
వారలముచ్చటల్ మఱియువారలతీరులు నిర్ణయింప నె
వ్వారికిశక్యమౌఁ? గవులు వర్ణనచేసెడిపాటివారలే. ౧౦౯

సీ॥ లక్షణ నీరీతి లాలనచేయుదే? యన మంచిదానవే? యనియె శౌరి
యాబోటిపై మనంబతికెనే? యీరీతి, నన లేదులేదులేదనియె శౌరి
ఆయింతికీవింత లన్నియునేర్పితే? యన వెఱ్ఱివాఁడనే? యనియె శౌరి
ఆనాతికిప్రీతియమరెనే? నీమీఁద నన నించుమించుగా ననియె శౌరి;

తే॥గీ॥ ఆలలన యెన్నఁడేని నన్నడిగెనే? య
టన్న నెఱుఁగును యెఱుఁగదో యనియె శౌరి
చెప్పకుందువె? నాతోడఁ జెప్ప వనిన
నబల? నీకలయిక సాక్షి యనియె? శౌరి. ౧౧౦

తే॥గీ॥ ఇటులనే తర్కగల సతులెల్లఁ దన్నుఁ
గోపగింపఁగ నందఱి కోపములను
రస మెసంగెడిగతి నివారణ మొనర్చె
రసికజనశేఖరుం డన రాదె శౌరి. ౧౧౧

తే॥గీ॥ అష్టభార్యల నేలుచు ననవరతము
గోపికలకోర్కె దీర్చుచుఁ గోరువారి
కిహపరమ్ముల నొసఁగుచు నెసక మెసఁగఁ
గృష్ణుఁడు చెలంగె వైభవజిష్ణుఁ డగుచు. ౧౧౨

క॥ ఈ లక్షణాపరిణయము
పోలంగా వ్రాసి చదువుపుణ్యాత్ములకున్
శ్రీలలనాధవుఁ డొసఁగుత
మేలగునాయువును సిరియు మేటియశమ్మున్. ౧౧౩

ఆశ్వాసాంతపద్యములు.

క॥ ఆఘూర్ణితానేకాగమ
వాఘూర్ణిదిసీస్నానపూత పండితసుకవి
వ్యాఘూర్ణిప్రణుత కవీంద్రస
మాఘ్రూపితకావ్య సార యలఘువిచారా. ౧౧౪

శా॥ శ్రీపత్యాదృతశుద్ధచిత్త వరనారీసోదరీభూత దు
ష్ప్రాపాహంక్రియ గోకిరెడ్డికులపారావారరాకాతమి
స్రాపాలా దయమానదీర్ఘనయనప్రాబల్య సత్యాదృతా
లాపశ్రీబల తాటికొండపురపాలా రామభూపాలకా. ౧౧౫

మంగళమహాశ్రీవృత్తము.

శ్రీలలితమందిరవిశిష్టశుభజాలయుతసేవకజనోచితదయా గ
ద్వాలనరపాలవరభావుక కళాకలితభావుకగుణాకర కృతీంద్రా
త్తాళనగనామపురధన్యజనపాల జనతావినుతశీలనుతగోత్రా
పాల శుభరామనరపాల జయలోల కవివారనుత మంగళమహాశ్రీ.

ఇది,

శ్రీకింకవీంద్ర ఘటాపంచానన విద్వత్కవి బాలకళానిధి బాలసర
స్వతీ శతావధాని తిరుపతి వేంకటేశ్వరప్రణీతంబగు లక్షణా
పరిణయం బను మహాప్రబంధమ్ము నందు
సర్వంబును దృతీయాశ్వాసము
సంపూర్ణము.

శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.

పే	ప	త	ఒ
10	2	సార్ధ	సార్థ
22	3	తత్వ	తత్త్వ
30	2	సీత	శీత
30	3	తోఁచి	దోఁచి
36	20	లైప	లైఁబ
37	24	చెలుపు	చెలువు
45	13	దాయఁగా	దాయగా
47	7	రేముకొ	రేమొకొ

శ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరులొనర్చిన తెలుగు పుస్తకములు.

1	శ్రవణానందము.	ఈ 4 ను ఒకటి కొకటి తీసిపోని శృంగార గ్రంథములు.	0—10—0
2	లక్షణాపరిణయము.	... ...	0—6—0
3	రసికానందము.	... ...	0—1—6
4	శుకరంభాసంవాదము.	... ...	0—3—0
5	పాండవవిజయము.	ఈ 5 ను మిక్కిలి చక్కని నాటకములు. ...	0—10—0
6	పాండవాశ్వమేధము.	...	0—12—0
7	బాలరామాయణము.	...	1—0—0
8	ఎడ్వర్డుపట్టాభిషేకము.	...	0—6—0
9	మృచ్ఛకటిక.	...	0—12—0
10	బుద్ధచరిత్ర. (1908 సం యఫ్ యేకు పఠనీయము.)	...	0—10—0
11	శ్రీనివాసవిలాసము. ఆత్మకూరురాజుగారి కంకితము.)	...	1—0—0
12	పల్లెటూళ్లపట్టుదలలు. (చక్కని ప్రహసనము.)	...	0—4—0
13	ఆపూర్వకవితావివేచనము. (స్కూలుపిల్లల ఫార్ముసహితము)		0—4
14	అష్టకములు. (సంస్కృతము కడుసులభశైలి)	..	0—4—
15	విక్రమాంకదేవచరిత్ర.	ఈ 2 వచనములు చదివితీరవలెను. ...	0—8—
16	చంద్రప్రభచరిత్ర.	...	0—8—
17	కామేశ్వరీశతకము. (సర్వరసయుక్తము)	... ...	0—2—0
18	శనిగ్రహము. (ప్రసిద్ధికెక్కినది)	... ...	0—1—6
19	వానమామలశతావధానము	... ...	0—3—0
20	నానారాజసందర్శనము. (రాజులరికార్డు)	... ...	1—0—0
21	శతావధానసారము.	... ...	—12—0
22	పాండవప్రవాసము.	... ...	—12—0

అచ్చుపడుచున్న పుస్తకములు.

1 సుకన్య- (నాటకము)
2 పండితరాయచరిత్రము. (నాటకము)
3 పాణిగృహీత. (శ్రవణానందమువంటిది)
4 దేవీభాగవతము, మొదలైనవి.

చెళ్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రి, శతావధాని, శ్రీ భైరవప్రెస్సు, బందరు.

END OF
TITLE